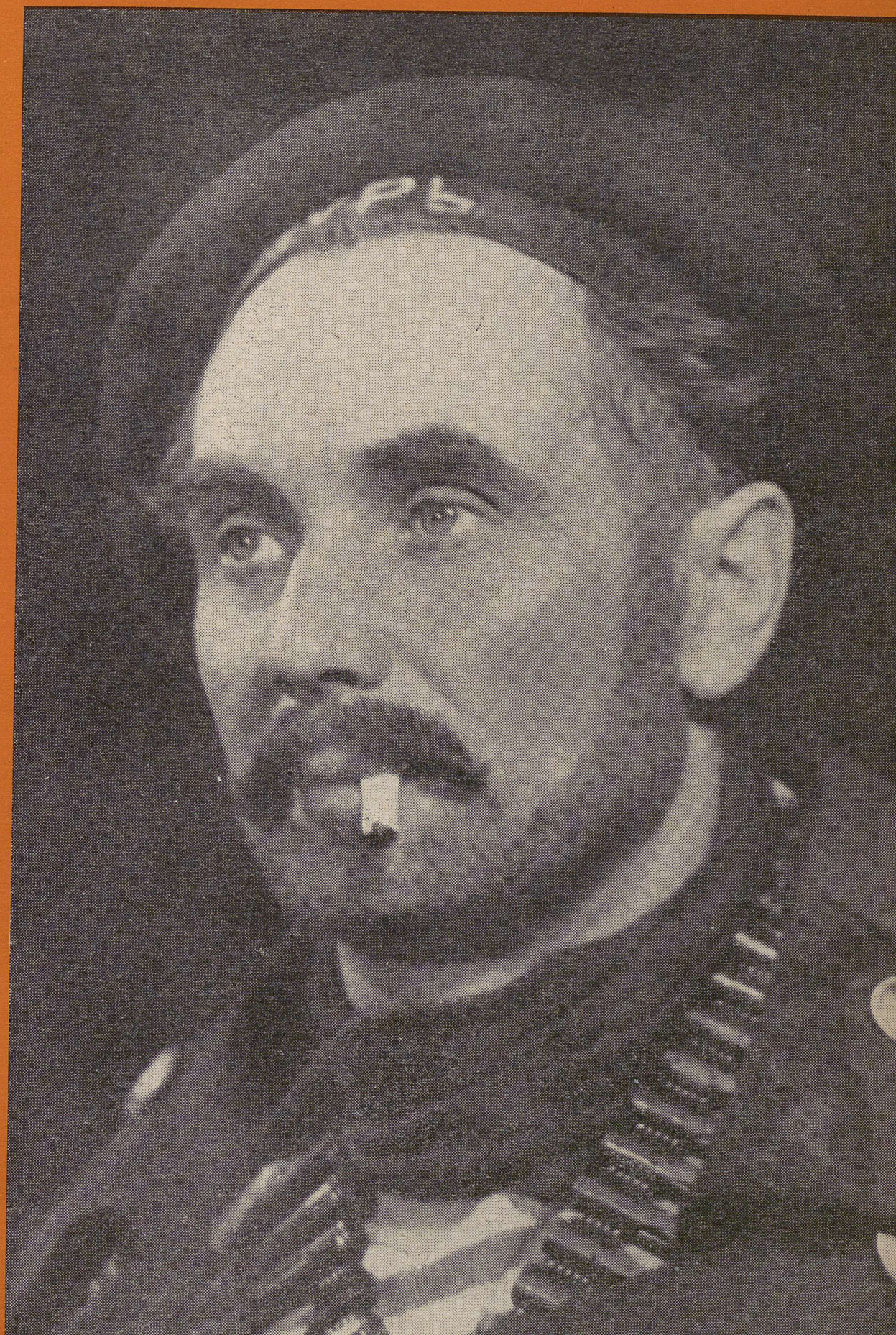


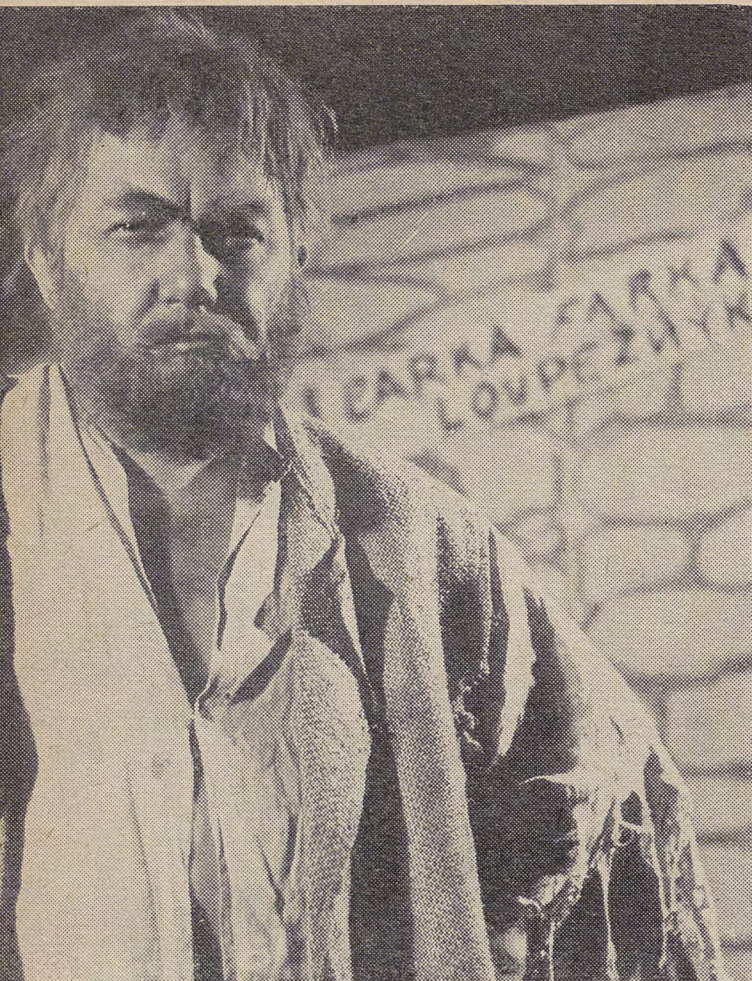
divadlo

číslo 5

OCHOVNICKÉ

ROČNÍK
V.
1959



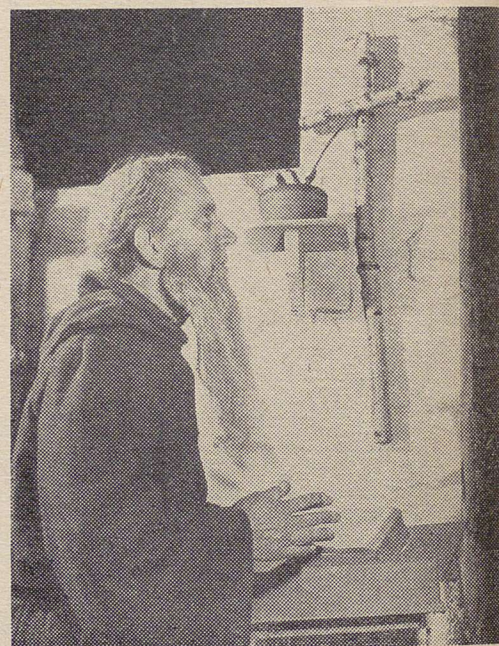


HRÁTKY S ČERTEM

Drdova líbezná pohádková hra stala se dávno kmenovou součástí ochotnického repertoáru. Není snad souboru, který by ji byl nesehrál nebo po jejím uvedení netoužil. — Na snímcích J. Jecha představujeme vám dnes hlavní postavy z inscenace souboru ZK Brandýské strojírny a slévárny: Káča — L. Cihelníková, Dišperanda — J. Nevyjelová, Sarka Farka — J. Šuma, Martin Kabát — B. Štejgr, Školastikus — K. Krumpos a Lucius — L. Smoljak. Hrálo se v režii V. Vošahlíka a scéně B. Štejgra.



ZK BRANDÝSKÉ STROJÍRNY A SLÉVÁRNY



ochotnické vteřiny



BLÍŽ K LIDU A K ŽIVOTU

Břežnová celostátní konference československých spisovatelů měla před sebou závažné pracovní úkoly. Vytyčit poslání literatury v kulturní revoluci znamenalo totiž prozkoumat velmi kriticky údobí od druhého sjezdu v roce 1956 do dneška. V celkové vysoce aktivní bilanci literární tvorby ve všech jejích oborech se vyskytla v té době ojediněle i díla hodně problematičtější, ne-li pochybená, která nespĺňují požadavky na umění dnešní doby, zaměřené cele k dobudování socialismu v naší vlasti a k přechodu do komunismu. Jde o případy výjimečné, ale objevily se přece.

Spisovatelé někdy — ještě pod vlivem některých mylných hlasů z II. sjezdu — nesetřvali vždy pevně a neúchylně na ideových pozicích marxismu-leninismu. Teorie o širokém rozvinutí socialistického realismu se projevila v praxi místy i opouštěním tohoto jedině správného směru na účet módnosti a koketování s cizími, našemu životu zcela vzdálenými literárními vzory. Dost autorů se úzkostlivě vyhýbalo současnosti v poezii, v beletrii i v dramatu. Dělník a rolník se nestávali často hrdiny románů, povídek a divadelních her, ačkoli ve skutečnosti jimi jsou. Pracovní prostředí jako místa nejvyšších zápasů člověka a zápasů o člověka z literatury pozvolna mizela v obavě z nezájmu čtenářů, zatím co miliónová čtenářská obec si v téže době doslova rvala z rukou díla jako Tichý Don nebo Rozrušená země a návštěvníci kin si sháněli vstupenky na film Jeřábí táhnou, jehož hlavními postavami jsou nejprostší sovětské lidi. Negativním motivům a typům dnešních měšťáků se v umění dařilo podstatně líp než vnitřně nerozpolceným, zdravým lidem dneška. Individuální citové vztahy jedinců bez zřetele na společnost a na její vliv v soužití mileneckém, manželském a rodinném se stávaly dost často fabulí vyprávěných nebo dramatizovaných příběhů — domněle ze současného života, kam však byla současnost skutečně jen imputována.

Všechny tyto chyby si dokázali spisovatelé poctivě přiznat a říci do očí. Celá veřejnost sledovala s napětím průběh jejich konference a schválila spolu s nimi uzávěr, že literatura dneška musí být naplněna hlubokou, pravdivou znalostí současného života, jejíž podmínkou je nejtěsnější sepectví s dělnickou třídou a osvojování si revoluční marxisticko-leninské ideologie. Umění nelze odtrhovat od společného socialistického díla všeho lidu, zavádět k apolitičnosti, k individualismu a subjektivismu.

Není však jednání konference československých spisovatelů pobídkou a závazkem pro každého, kdo pracuje aktivně v kulturním životě? Neurčuje také linii divadelního ochotnictva, jehož úkoly při dovršení kulturní revoluce nebude jistě nikdo popírat?

Uvědomme si především všechny styčné body, které spojují ochotnické pracovníky se závěry spisovatelské konference. První je všeobecný a vyplývá z prosté pravdy, že kniha znamená pro nás tolik co chléb, že jsme čtenáři žádající literaturu blízko nám, našemu lidu a našemu životu. Ale jako divadelníci sledujeme i současnou dramatickou produkci a rozhodujeme, co z ní se objeví na ochotnických jevištích. Tady už neseme odpovědnost, neboť svou divadelní práci ovlivňujeme diváky, působíme na ně uměleckým dílem, nutíme je k zamyšlení nad nějakým problémem, který se jich bezprostředně týká. Ruku na srdce: Neuhýbali jsme dost často od této povinnosti? Nepatří i nám výtku, že jsme za cenu lsbivosti činili ústupek vlastnímu poslání naší kulturně politické práce? Nebyla někdy i dobrá původní hra Popelkou na našich scénách, kam pronikaly mnohem snadněji novinky divadelní módy než současné drama, které má opravdu co říci těm, pro něž hrajeme? A jestliže jsme konečně už sáhli s větší nebo menší averzí po domněle nelákavém soustu v podobě hry z dneška a o dnešku — bylo jí z naší strany věnováno alespoň tolik, co nějaké problematické operetce nebo bezobsažné komedii? Uplatňujeme tytéž požadavky, jaké máme na literaturu, při své vlastní ochotnické práci? Umění přece nelze měřit dvěma metry: jinak to, co z něho sami přijímáme, a jinak to, co v něm odvádíme!

S námitkou, že „lidé chtějí něco jiného“, není dnes už opravdu možno operovat. Řeč statistických údajů je sice suchá, ale neomylná. Cifry do-
svědčují, jaké oblibě se těší dobrá hra z naší současnosti, která má blízko k něčemu z toho, co našeho člověka zajímá, pálí nebo těší. Samozřejmě dobrá hra; a ty dobré hry jsou, třebaže jich není nadbytek. Najdou se však, jen chtějí hledat!

Žijeme právě v době příprav XXIX. a plánování XXX. Jiráskova Hronova. Jejich programová náplň půjde v duchu chystaného Sjezdu socialistické kultury a je totožná s duchem celostátní konference čs. spisovatelů: s její otevřenou kritičností a s jasným určením další cesty; s vědomím, že zásada „Blíž k lidu a k životu!“, jakož i věrnost ideám socialismu a komunismu platí nejen pro literaturu, nýbrž pro umění vůbec a pro každého z nás, ve všech oblastech naší činnosti!

KAREL STANISLAV



Dohnat a předechnat!

Za sedm let budou v Sovětském svazu na prvním místě v Evropě a dokonce ve výrobě na jednoho obyvatele i Ameriku! To si řekli nedávno na XXI. sjezdu KSSS. A jak už dnes každý ví, když sovětské lidi něco řeknou, tak to platí.

Dohnat a předechnat! Tak formulovali svůj program sovětské pracující a XXI. sjezd KSSS řekl přesně, jak to provést.

Jak je to prosté a jednoduché!

A přece tak velkolepě a směle!

Pětidenní pracovní týden. To je jen jedno z mnoha nových zlepšení životních podmínek sovětských pracujících.

*Kolik to budou mít v Sovětském svazu lidé volna, o více času na užítí všech možných způsobů zábavy, po-
učení, sportu, kultury...! Kolik miliónů hodin volna v této obrovské zemi z toho připadne navíc třeba jen pro ochotničení!*

Opravdu, když si to člověk srovná s poměry v našich souborech, kde zápolíme s nedostatkem času, s problémem směn, „nedostatkem“ sobot a nedělí, pak musí říci, že to bude krásné, až i u nás přibude celý den času, o jednu „sobotu a neděli“ pro naše představení navíc!

A kdy to bude? — To záleží především na nás, na každém pracujícím člověku naší vlasti, i na každém ochotníkovi, který je především občanem, dovršujícím socialismus a budujícím základy komunismu.

Cíl a cesta k němu jsou tedy před námi. Jsou jasné a blízké. Záleží jen na nás, abychom vykročili a šli.

Nuže, opona vzhůru! Začínáme.

Z našich jevišť ukazujeme lidem tu krásnou budoucnost. Ukazujeme jim, jak velký a hrdinný je náš dnešek. Ukazujeme jim, jak zlatými písmeny vepíšíme do historie novou stránku — vybudování socialismu!

Naši spisovatelé jistě přijdou na pomoc této obrovské stavbě socialismu a dají nám nové hry o hrdinech dneška i zítřka.

František Hájek,
vedoucí souboru Hanácká scéna
Kojetín

ROČNÍK V. — ČÍSLO 5

JAK POMÁHÁME VESNICI?

Redakce našeho časopisu se obrátila na 122 vyspělých ochotnických souborů různého typu s otázkami, jak pomáhají rozvoji kulturního života vesnice a zkvalitňují činnost vesnických souborů, co jim v této činnosti brání a co narušují zlepšit. Z došlých odpovědí jsme uveřejnili ve 3. a 4. čísle celkem 17 příspěvků, většinou v nezkrácené podobě. Na jejich základě a na základě vlastních průzkumů pokusíme se formulovat některé závěry této akce.

Snaha vyspělých městských souborů pomáhat vesnici je kvantitativně značná. Tak například soubor RK Český nábytek v Chotěboři hrál od svého vzniku v roce 1954 čtyři pětiny veškerých svých představení na vesnici, především na vesnické zájezdy je orientována také činnost souboru ZK Benar Litvínov. Soubor dolu Vrbenský v Souši u Mostu uspořádal jen za minulý rok 28 zájezdů většinou do zemědělských obcí, kde má závod patronát nad JZD. Divadlo Haná ZK Sandrik Vyškov zorganizovalo činnost (zájezdy a návštěvnost doma) tak, že 80 % všech obcí okresu má možnost každé představení souboru vidět. Soubor OB v Sezemicích zajíždí od roku 1955 do okolních vsí s každou nastudovanou hrou. V těchto příkladech by bylo možno dlouho pokračovat a znovu dokazovat fakt, že v kvantitativní stránce problém pomoci vyspělých souborů vesnici nespočívá.

Nespočívá však ani ve formách této pomoci, které jsou velmi bohaté. Členové našich nejvyspělejších souborů tvoří jádro okresních i krajských poradních sborů pro divadlo a prakticky uskutečňují všechny akce domů osvěty, směřující na pomoc vesnickým souborům, ať už jsou to různé druhy školení, instruktáží či práce v soutěžních porotách. Pohlédneme-li kriticky na dosavadní činnost poradních sborů, musíme uznat, že se zde už udělalo kus práce, i když zatím více živelné, spontánní, než plánovitě a systematické. To je však samozřejmě vývojové stadium — vždyť doba existence sítě poradních sborů je velmi krátká. Tím však nejsou formy pomoci zdaleka vyčerpány. Kromě činnosti v poradních sborech a častých zájezdů vyspělých souborů na vesnice (někde vyburcuje takový zájezd místní ochotníky z nečinnosti: například souboru OB Sluhy se to podařilo v Měšicích a Mratině) uzavírají soubory měst se soubory vesnic stále častěji patronátní svazky, pomáhají jim při sestavování dramaturgických plánů i při nácviku her. Tak například šumperští ochotníci uskutečňují některé své zkoušky přímo na vesnici pro místní ochotníky a učí je živým příkladem. Patronátní družbou spojené soubory se navzájem navštěvují a besedují po svých představeních. Vzájemně si vypomáhají hostováním herců. Režisér vyspělého souboru pohostinsky režisruje na vesnici. Vyspělé soubory půjčují vesnickým divadelním texty, kulisy, kostýmy, rekvizity, pomáhají při líčení atp. V jiných vyspělých souborech mají nejzkušenější členové osobní patronáty nad různými vesnickými soubory. V jednom souboru přišli na nápad uskutečnit představení v těch obcích, kde místní ochotníci prohlašovali, že se tam prostě hrát nedá — ať už z důvodů technických nebo pro nezájem publika. Litvínovská „Jitřenka“ spojuje pravidelně zájez-

dové večerní představení s odpoledním pro děti. To má kromě značného kulturně politického významu (kolikrát se vesnické děti u nás dostanou do divadla?) také význam praktický: zvyšují se příjmy zájezdů při téměř stejné režii. Pokud jde o různé formy školení, shodují se zkušenosti našich dopisovatelů v tom, že nejúčinnější pro vesnické soubory je školení praktické, přímo na základě konkrétního představení. Na Šumpersku nacvičují zájezdovou hru s režiséry a herci vesnických souborů za pomoci profesionálního divadla — s hrou se bude jezdit po celém okresu a její nácvik je současně pro všechny hrající praktickou školou.

Všechny tyto i jiné podobné formy pomoci vyspělých souborů vesnickým jsou dobré a případ od případu nesou ovoce v bohatším a kvalitnějším kulturním a společenském životě naší vesnice. Ale právě jen — případ od případu. Neboť problém této pomoci spočívá v kvalitě. Ozřejmíme si to na příkladu nejrozšířenější formy pomoci — na zájezdech městských souborů na vesnici.

Nemělo by valnou cenu hovořit zde obšírněji o známých překážkách zájezdů. Mnohonásobná zkušenost dokazuje, že ani „rozbujele květy lokálního patriotismu vesnických ochotníků“, ani dopravní a finanční potíže nejsou při dobré vůli a dobrém hospodaření nepřekonatelné. Jasně je, že tyto potíže budou mizet úměrně s rozvojem družstev a s růstem produktivity práce na závodech, které budou moci uvolňovat stále větší částky na tuto činnost, na níž se ovšem vydělávat nedá. Pohlédneme však na problém z druhé strany a položíme otázku, co vyspělé soubory na vesnici hrají.

Doba, kdy vesnice byla ochotna přijímat hru jen ze svého prostředí, nenávratně mizí. Vesnickému publiku je možno hrát úspěšně nejrozičtější hry — to je shodná zkušenost všech účastníků naší malé ankety. Soubory z tohoto faktu (je sám o sobě velmi radostný — přijme-li vesnický divák například Sofoklova Oldipa krále, je to dobré vysvědčení jeho vyspělosti) vycházejí, ale často si jej velmi pohodlně přizpůsobují. Opakují prostě na vesnici svůj běžný městský repertoár — a často z něho ještě vypouštějí jeho nejprogresivnější součásti. Říkájí, že by jim na současnou hru na vesnici nepřišli. V naší anketě se ozval také vesnický soubor — jeden z nejlepších, jaké znám. Razil repertoárovou devízu poněkud jinou a není to právě lichotivé pro soubory velkých závodů, jestliže s ní přišel do ankety právě vesnický soubor. Jeho devíza zní: „Trvale, promyšleně a soustavně zakotvovat současnou tvorbu na jevišti, zachovat si účtu ke klasice a jen občas vyjmout některou její hru jako klenot a věnovat jí tu největší péči!“ Prověříme-li touto devízou zájezdový re-

pertoár vyspělých souborů, nedojdeme vždy k nejradostnějším výsledkům. Současnost rozhodně nepřevažuje, zato rozhodně převažují hry typu Jen na lékařský předpis a Babička je formát nad dejte tomu Vassou Zeleznovou. A přece příklad takového DO Čáslav je velmi výmluvný: Volili při zájezdech nejráznější formy od klasické veseloohry přes hru se zpěvy až k estrádnímu pořadu a nakonec nám píše, že největší úspěch na vesnici získali, když zvolili hru s problematikou současné vesnice. Podobně soubor DO Týn nad Vltavou dosvědčuje, že návštěvy diváků na Selskou lásku, Steelfordův objev, Hluboké kořeny nebo Měšťáky se nelišily od zájezdů s tradičním klasickým repertoárem.

Je fakt, že jsou i zkušenosti opačné, že je dosud nemálo vesnic s publikem politicky konzervativním, je však také fakt, že některé i vyspělé soubory si více představují asi takto: Ať nejdříve někdo naučí diváky chodit na současně hry a my je potom budeme hrát. Naštěstí jsou také soubory jiné, uvědomující si, že probíjení současnosti na jevišti je jejich nejvlastnějším, i když někdy nesnadným úkolem.

Dramaturgie vyspělých souborů by měla pamatovat na vesnici, tj. na konkrétní vesnici příslušného okresu a její specifické potřeby. Soubory, které na vesnici mechanicky přehrávají svůj městský repertoár, to nechápu. Nechápu to ani soubory, které přizpůsobováním repertoáru pro vesnici myslí jen udělat kulisy takové, aby se daly přenést na menší vesnické jeviště. Ano, na vesnici je možno hrát každou hru. Tím není řečeno, že je třeba hrát na vesnici každou hru.

Zdá se, že je na ústupu forma žňových kulturních úderů a estrád, spojená ještě před několika lety pravidelně se zemědělskými brigádami. A přece zkušenosti takového Divadla lidové tvorby z Mariánských Lázní a jiných souborů shodně dosvědčují, že 3–4členná ochotnická úderka může s programem malých forem snadno proniknout i do nejvzdálenějších a technicky minimálně vybavených vesnických sálků a udělat tam kus dobré práce. Na místní problémy zaskvěně orientovaný program takové úderky měl by se stát ctižádostí právě našich nejvyspělejších souborů.

Asi takovéto problémy dramaturgické se nám objeví, když jen trochu hlouběji začneme uvažovat o kvalitě zájezdů. A dramaturgií není ovšem problematika zájezdů vyčerpána, zůstává i diskusními příspěvky nedotknutá například celá oblast problémů samotného vystoupení souboru na vesnici, jeho mimojevištního styku s vesnickými lidmi, chování jeho členů atd. A to jsme se zabývali jenom jednou z mnoha forem pomoci vyspělých souborů vesnici. Snad je nyní již zřejmější naše tvrzení o dosud mnohde problematické kvalitě této pomoci.

V otisknutých diskusních příspěvcích se objevily také některé názory, s nimiž se neztotožňujeme. J. Konopáč ze souboru OB v Lomnici nad Popelkou píše (vedle jiných správných postřehů) také v tom smyslu, že je „směšné“ snažit se rozvíjet činnost vesnických souborů a uskutečňovat s překážkami na každé vsi představení „jako v dobách obrozenských“, protože vesničané vlastní televizory a

kromě toho si mohou velmi snadno zajet za divadlem do města. Scestnost tohoto názoru je v tom, že vidí jen polovinu smyslu ochotnické práce. Nám však nejde jen o konzum, jen o efekt představení na diváky, nýbrž stejnou měrou i o tvůrčí a společenské využití vesnických lidí, o zpětný vliv ochotnické práce na vesnické ochotníky samé. Podle J. Konopáče půjde prý vývoj tak, že se v budoucnu ochotnické soubory neudrží ani ve všech větších městech, natož pak na vesnici. Ale skutečnost a neustále rostoucí počet ochotnických souborů a jejich představení, veliký zájem mládeže o ochotnickou práci, tuto prognózu vyvracejí velmi jasně.

L. Brhlík z časlavského souboru DO píše mimo jiné: „... zájezdová činnost narušuje práci souboru. Ztrácí se mnoho času, dochází k onemocnění členů souboru... k únavě“. Z toho pak dochází k logickému závěru: „Ať zase návštěvníci z vesnic přijedou za námi!“ Autobusové spojení je dobré a „rozhodně se snáze vypraví návštěvník do našeho divadla než celé představení na vesnici“. — To je jednostranný pohled: nevidí klady zájezdu pro soubor samý (na zájezdech nejlíp se vytváří a upevňuje ochotnický kolektiv) a přehlíží skutečnost, že na vesnici je ještě dnes vysoké procento diváků, kteří za divadlem nepřijedou — my musíme přijet za nimi, jinak prostě do divadla nepůjdou. V kolektivu vesnických diváků zcela jinak představení vyní — a konec konců, nemělo by nám jít při zájezdu na vesnici jen o představení. Kdyby měl L. Brhlík pravdu, bylo by zcela zbytečné tak nákladné udržování státního Vesnického divadla, protože by jistě hromadné svozy vesničanů do měst přišly levněji. Zájezdy za vesnickými diváky zůstanou pro nás nepochybně ještě dlouhou formou základní, i když formu opačnou — svozy vesničanů do městského divadla nebudeme podceňovat, nýbrž dále rozvíjet a lépe organizovat.

Naše malá anketa znovu potvrzuje klíčový význam vzorných vesnických souborů pro rozvoj vesnického ochotnictva. Takové vesnické soubory, jako mají Hejnice, Sluhy, Libodřice, mají sílu příkladu a vzoru pro stovky ostatních. Jejich dramaturgie, celkový pracovní duch, umělecká pokora členů, kteří jsou současně hybnou pákou veškerého veřejného dění vesnice — to vše si zaslouhuje největší podpory a popularizace zvláště ze strany příslušných krajských orgánů.

Zbývá nám letmo se dotknout některých konkrétních návrhů, vyplývajících z naší diskuse. Dostali jsme návrh organizačně podchytnout ochotníky a připustit k práci jen absolventy základního školení. Jsme pro školení co nejrozsáhlejší a nejvalitnější, ale připustit dnes na prkna jen absolventy školení, to by znamenalo zlikvidovat činnost vesnických souborů nejméně z padesáti procent. Skutečnost je stále taková, že i sama práce na hře je pro nováčka školením, někdy lepším, někdy horším; dále taková, že vesnice prostě nemohou dostatečný počet pracovníků na delší školení z pracovních důvodů uvolnit — a krátkodobé školení není velkou pomocí. Pokud jde o organizační podchycení, dělá se pro ně dnes v okresech a krajích díky poradním sborům daleko víc, než kdy jindy. — Dostali jsme dále řadu návrhů, s nimiž vřele souhlasíme a budeme je pomáhat prosadit. Například aby při prodejně textů Dilia byla zřízena odborná dramaturgická poradna, aby na okresech byly vytvářeny dvojice vesnických souborů, které si budou povinně vyměňovat představení, aby domy osvěty byly obsazovány kvalifikovanými pracovníky. Autor toho posledního návrhu píše, že metodik nemá vydávat noviny, ale jezdit za soubory. Myslíme si, že má jezdit za soubory a také vydávat zpravodaj a jiné materiály, jež podceňovat je nesmysl. Diskutující doporučují aktivizovat funkcionáře některých zřizovatelů (požárníci, tělový-

chova), aby neviděli v činnosti svých kroužků pouze prostředek na získání peněz pro své účely. Ten problém existuje a je složitější. Kleperův Chlumec bude podnětem k jeho širšímu rozboru. Špatný stav vesnických jevišť je, jak to nazval náš dopisovatel, „nemilým dědictvím“ kapitalismu. Pro nás z toho vyplývá úkol jednoznačně: pomáhat zlepšovat a budovat nová jeviště, přednostně tam, kde JZD vykazují dobré výsledky společného hospodaření. Několik diskutujících přiznává, že se blýská na lepší časy ve vztahu národních výborů k ochotnické práci. Celostátní konference o lidové umělecké tvořivosti by v tomto smyslu měla být bleskem neuhasitelným.

I když jsme v tomto závěrečném článku měli řadu kritických výhrad vůči vyspělým ochotnickým souborům v jejich úsilí o pomoc vesnici, nebylo by spravedlivé nevidět veliké klady této práce, naprosto nezištné a stále cílevědomější. Naše nejvyspělejší soubory nestojí stranou velkého politického úkolu, jímž je dovršení kulturní revoluce. Své dílčí úkoly plní s nesmírnou obětavostí, nejsou ještě výjimkou případy, kdy hrají na jevištích, na něž vánice zanáší sněh, kdy chodí na instruktáže vesnických souborů pěšky v nečase kilometry daleko, kdy bosonohé víly z Tylovy Lesní panny odstůnou vystoupení ve špatně vytopeném sálku. Nelitují toho a ještě rády třeba po letech vzpomenu, jak ta závěrečná Kde domov můj tenkrát rozbořila hranici mezi jevištěm a hledištěm, v němž seděli i diváci, kteří za divadlem přišli kilometry pěšky hustými závějemi. Neboť takoví jsou vesničtí diváci: vědění, aktivní, plní citu, bez přetvářky, vždycky ochotní dát se věst dobrým a pravdivým divadlem, vždycky ochotní přiskočit tomu dobrému a pravdivému na pomoc. Takovým divákům hrát je radost. Stojí to už za nějakou námahu. JIŘÍ BENEŠ

Kdo bude následovat?

Zástupci dolu Vrbenský v Souši u Mostu se sešli se zástupci obce Havraň a projednali usnesení Ústředního výboru Komunistické strany Československa o dalším rozvoji a prohloubení ideové účinnosti osvětové práce. Výsledkem porady byla patronátní smlouva, uzavřená mezi JZD Havraň a dolem Vrbenský a dále mezi souborem Závodního klubu dolu Vrbenský a Osvětovou besedou v Havraní, v níž se Závodní klub zavazuje:

1. Sehraje svá představení v Havraní podle dohody s Osvětovou besedou.
2. Uskuteční besedu divadelníků obou souborů.
3. Pomůže vesnickému souboru při výběru vhodných divadelních her.
4. Poskytne mu při jejich studiu metodickou pomoc.
5. Vypomůže zapůjčením rekvizit a při líčení herců.
6. Provede přepravu vesnických dětí na dětský festival v Souši.

Naproti tomu se pracovníci Osvětové besedy v Havraní zavazují:

1. Nastudují dvě hry pro dospělé a jednu pro mládež.
2. Vystoupí na VI. divadelním festivalu dolu Vrbenský.
3. Provedou reorganizaci Osvětové besedy a rozšíří její aktivitu o učitele a další kulturní pracovníky.

4. Ve spolupráci s JZD pomohou zajistit účast na kulturní zájezdu.

★

Vedení pražského souboru Máj — Ústředního kulturního domu pracujících na železnici, v dopravě a spojích — jednalo na své schůzi dopis redakce Ochotnického divadla a rozhodlo se navázat družbu s vesnickým souborem OB ve Sluhách. Soubory se navzájem navštívily a uzavřely mezi sebou tuto úmluvu:

1. Soubor Máj zúčastní se kulturního života v obci Sluhy občasnými zájezdy, pokud budou únosné finančně a technicky.
2. Soubor Osvětové besedy ve Sluhách uvede své mimořádně dobré inscenace na pražském jevišti divadla Máj.
3. Členové souboru Máj zúčastní se podle potřeby pohostinských vystoupení ve hrách, uváděných vesnickým souborem.
4. Jednotlivcům z vesnického souboru bude dána možnost vystoupit čas od času pohostinsky ve hrách, uváděných souborem Máj.
5. Režisérům i režisérským adeptům vesnického souboru bude umožněno zúčastnit se zkoušek souboru Máj.
6. Oba soubory si budou v případě potřeby všestranně vypomáhat.
7. Členové obou souborů se budou co nejčastěji přátelsky navštěvovat a získávat navzájem zkušenosti v rozdílném pracovním prostředí.

V 1. čísle letošního ročníku jsme otiskli článek od vedoucího redaktora divadelní části časopisu Umělecká lidová tvorivost, M. Berljanta, informující o současném stavu ochotnického divadla v SSSR. Podívejme se dnes na ochotnické divadlo v SSSR očima návštěvníka z Československa.

Právě v těch dnech, kdy se z řečnické tribuny XXI. sjezdu KSSS rozletěla uprostřed řešení zásadních problémů mezinárodní politiky, sovětské ekonomiky a rozvoje kultury z úst delegátky Furcevové také slova o ochotnickém divadle, brouzdal jsem se sněhovými závěsemi vesnic moskevské, leningradské a později kyjevské oblasti. Defilují mi v paměti budovy vesnických i kolchozních klubů — Borisovo — Puškin — Gatčino — Maloje Rezino — Borisova Griva — Ljubercy — Kazaroviči, a v nich jeviště a na nich vedoucí a členové divadelních a jiných kroužků, horlivě vyprávějící o činnosti a životě kolektivů, o repertoáru a zkušenostech sovětských ochotníků.

Nelze o těch chvílích nevypravovat, nelze o nich nenapsat. Nelze také o ochotnické práci a její organizaci v SSSR vážně neuvažovat, i když někdy nedůvěřivě zakroutíme hlavou nad věcmi pro nás nezvyklými.

Je všeobecně známým faktem, že péče o rozvoj lidové umělecké tvorivosti v Sovětském svazu je příkladná. Přesvědčoval jsem se o tom na každém kroku. Celá mnohostranná práce kroužků se rozvíjí kolem vesnického nebo kolchozního klubu, který je střediskem veškeré osvětové práce a zábavy. Historický vývoj ruské vesnice nedal zrodit „společenským střediskům“ ve formě vesnických hospod. Už proto se v dnešní organizaci osvětového života stává jediným společenským centrem života vesnice klub, který bývá společný pro několik sousedních vesnic, obyčejně sdružených v jeden kolchoz.

Na sovětské vesnici nemají problémy s tříštěním akcí. Klub tu je jediným organizátorem kulturního života. Vesnický klub má profesionálního vedoucího, zpravidla absolventa osvětové školy, a většinou ještě profesionálního uměleckého vedoucího kroužků lidové tvorivosti. Ten organizuje práci kroužků, které mají své vedoucí z řad aktivistů nebo dalších placených profesionálních umělců. Tak zvané koncerty lidové tvorivosti pak bývají asi jednou měsíčně přehlídkou činnosti vesnických a kolchozních souborů. Převážná část kroužků pěstuje sborový nebo sólový zpěv, hru na lidové nástroje nebo malé umělecké formy. Soubory také velmi často vystupují s doplňujícím programem na večerech, nazvaných „ustnyj žurnal“ (živé noviny), kde obyčejně předvádějí nová čísla programu. Z několika koncertů, které jsem zažil přímo na vesnici, lze

Znovu o sovětském ochotnickém hnutí

soudit, že úroveň těchto souborů je velmi pěkná, že zvláště mezi zpěváky a tanečníky je spousta velmi výrazných lidových talentů.

Většina divadelních souborů na vesnici pěstuje jednoaktové hry, scénky, recituje atd. Pouze výjimečně, většinou v okresním domě kultury nebo v závodním klubu, pracuje soubor, který studuje celovečerní hry. Ochotnické divadlo hraje většinou zdarma. Vstup je na pozvánky. Zájem o před-

kolchoz přijal profesionálního režiséra, absolventa GITISu Jaščinina, který za plat 1500 rublů pracuje pravidelně s ochotnickým kolektivem.

Tato opatření si vynutily zvláštní geografické podmínky rozlehlé země. Je nemyslitelné organizovat z většiny obcí nějaké zájezdy do velkých měst do divadla. Proto všechny akce (s malými výjimkami) jsou a musí být prováděny z vlastních zdrojů. Má-li být zkvalitněn kulturní život vesnice, znamená to zkvalitnit práci klubů a jejich souborů lidové tvorivosti.

V čem jsou nejpodstatnější rozdíly práce divadelních souborů sovětských a práce souborů našich? Neobyčejně více pozornosti tu je věnováno vzdělávací práci v souboru, která má vždy souvislost s tématy studovaných her. (Zkušenosti z učebně výchovné práce v ochotnickém divadle SSSR jsou shrnuty ve studii K. Krivického, kterou ve slovenském překladu vydal 1958 Osvetový ústav v Bratislavě.) Markantní a pro naše soubory příkladný je také zájem členů kroužků o díla se současnou tematikou.

Z ochotnických představení, která jsem viděl, z rozhovorů, fotografií, literatury se dá vyvodit, že ochotnické divadelnictví v Sovětském svazu není zatím tak rozvinutou složkou lidové tvorivosti, jako u nás. Také značný podíl profesionálních pracovníků na jeho vývoji mu dává některé rysy, které snad v dané chvíli, kdy jde o vytvoření sítě divadel v celé rozlehlé zemi, jsou prospěšné (pomoc profesionálů jistě uspiší kvalitativní vývoj), ale které mají být postupně nahrazovány dobrovolnou pomocí profesionálních divadelníků ochotnickému divadlu. Tato pomoc se bude rok od roku rozšiřovat úměrně s rostoucí životní úrovní a přibývajícím volným časem herců a režisérů z povolání. Nepochybně neustále poroste uvědomění těchto umělců a pocit spoludopovědnosti za úroveň práce ochotnických divadelníků.

Ale ať už způsob přípravy je jakýkoli, výsledky ochotnického divadla, jeho výrazné společenské působení jak na členy souboru, tak na obecenstvo jsou příkladné. Ano, tady se dá hovořit o ideové účinnosti ochotnického divadla. I když ne stejnými formami, i když ne stejným způsobem organizace profesionální pomoci — dejme se na rychlejší cestu za tímto příkladem.

JIRÍ VALENTA



Schröder (E. Muška) a Greta Normanová (E. Ulrichová) ze Sobkovy hry Život začíná znovu. Soubor OB Železný Brod, snímek Sochor

stavení je obrovský. V některých závodních klubech ve městech se na představení vybírá vstupné 2—5 rublů. Zásadně zdarma se hrají malé formy.

V plném proudu je zakládání tzv. studií. Je to termín pro ochotnická divadla, která pravidelně hrají celovečerní hry, mají některé profesionální technické zaměstnance, profesionálního režiséra a hrají za vstupné. Taková divadla jsou zakládána dokonce i na některých bohatých odlehlých kolchozech. Například v penzenské oblasti, bezsonovskij okres, Kirovův

PROTI JEDNÉ POVĚŘE

V poslední době dosáhly tři soubory Pražského kraje neobyčejného úspěchu s inscenacemi sovětských her. Byla to Rozovova hra Jeřábi táhnou v Brandýse nad Labem, Rozovův Člověk hledá radost v Mladé Boleslavi a Katajevova Ztracená neděle v Úvalech. Všechny tři soubory podaly nový důkaz, že správně pochopená a pečlivě nastudovaná sovětská hra dokáže v hojném počtu přivést naše diváky, plně je zaujmout, pobavit i poučit. Pověra, že se sovětskou hrou nelze dosáhnout v souboru plného úspěchu, ukázala se znovu být — právě jen pověrou.

L. L.

V letošním roce vzpomínáme 100. výročí úmrtí Václava Klimenta Klicpery. Význam tohoto výročí zdůrazňuje okolnost, že patronaci nad celými oslavami má naše vláda. I přehlídka práce ochotnických souborů, která se koná pravidelně v rodišti V. K. Klicpery — v Chlumci nad Cidlinou, byla zařazena do rámce těchto oslav. Bude to letos již XIII. ročník „Klicperova Chlumce“, který se uskuteční pod záštitou ministerstva školství a kultury ve dnech 27. června až 5. července. A protože přehlídku v posledních letech organizuje tělovýchovná jednota Spartak v Chlumci n. C., vyšel z místních složek podnět, aby v letošním významném roce byl uspořádán „Klicperův Chlumeček“ v širším měřítku — jako celostátní přehlídka nejlepších divadelních souborů tělovýchovných jednot.

Ústřední výbor Československého svazu tělesné výchovy tento podnět uvítal. Od roku 1957, kdy vyšlo usnesení vlády, kterým se opět povolilo pořádání kulturní a společenské činnosti v tělovýchovném hnutí, se začíná široce rozvíjet osvětová, kulturní a společenská činnost v našich jednotách. Jednou z nejrozšířenějších forem se stává lidová umělecká tvořivost, která měla vždy v tělovýchově velkou tradici. Tvoří se stovky souborů lidové umělecké tvořivosti, zejména souborů divadelních. Řada divadelních souborů, které vznikly v tělovýchovných jednotách, se opět vrátila ke svým mateřským organizacím. Tak již dnes — teprve po dvou letech opětovného organizování kulturní a společenské činnosti v jednotách, může například jen kraj Brno hlásit, že v tělovýchovných jednotách bylo ustaveno 163 divadelních souborů, což značí, že každá třetí tělovýchovná jedno-

ta na Brněnsku má vlastní divadelní soubor (většinou jde o vesnické).

Před celým tělovýchovným hnutím však stojí i velmi vážný úkol. Sledovat a řídit náplň a úroveň celé osvětové, kulturní a společenské činnosti v tělovýchovných jednotách, aby se stala významným pomocníkem při socialistické převýchově našich pracujících, aby umožňovala hodnotnou a radosnou náplň jejich volného času, zejména na vesnici, a aby pomáhala při plnění velkých úkolů socialistické výstavby. I celostátní přehlídka divadelních souborů tělovýchovných jednot má být využito v tomto směru. Vždyť političtější výběr repertoáru nebo soustavná vnitřní práce — to jsou otázky právě pro soubory tělovýchovných jednot velmi aktuální.

Při výběru účastníků se bude vycházet z účasti souborů tělovýchovných jednot v běžné celostátní soutěži divadelních souborů, vypsané ministerstvem školství a kultury spolu se společenskými organizacemi, i ze soutěží, které vypisovaly jednotlivé kraje. Chceme dosáhnout toho, aby nebylo souboru jednoty, který by neprošel celostátními a krajskými soutěžemi. Vždyť to je hlavní prostředek k neustálému zvyšování úrovně souborů lidové umělecké tvořivosti! *Akce Klicperův Chlumeček nemá tedy v žádném případě znamenat signál k jakémukoli izolování souborů tělocvičných jednot od ostatních.* Proto i výběr souborů do celostátní přehlídky v Chlumci je dělán na základě jejich účasti v soutěžích. Krajské divadelní poroty spolu s poradními sbory pro divadlo doporučují k účasti na Klicperově Chlumci nejlepší soubory jednot z krajů. Podle těchto posudků bude pak vybráno 6—7 souborů, které bu-

dou reprezentovat tělovýchovné hnutí i na poli kulturní práce. Při samotném průběhu Klicperova Chlumce budou přítomni členové ústřední divadelní poroty. Účastníci celostátní přehlídky se mají stát vzorem pro stovky začínajících souborů jednot.

Pro účastníky Klicperova Chlumce bude vytvořeno skutečně krásné prostředí. Pečuje o to tělovýchovná jednota Spartak v Chlumci nad Cidlinou se všemi veřejnými a masovými složkami v místě. Početný přípravný výbor, složený z více než 70 chlumeckých občanů, je příkladem iniciativní, obětavé a nadšené práce. Samotný fakt, že není jedné schůze rady MNV, která by se nezabývala otázkami příprav Klicperova Chlumce, svědčí o velkém zájmu chlumecké veřejnosti. Příkladem je sám předseda MNV soudruh Kalous, který stojí v čele organizační komise přípravného výboru a pečuje o zajištění patronátů místních závodů a okolních JZD nad soubory, o slavnostní osvětlení historicky cenných budov v Chlumci, o různé kulturní a společenské akce, jako výstavy (bude jich uspořádáno osm), koncerty, vystoupení souborů LUT, taneční večery, o organizaci veřejných diskusí souborů se členy ústřední poroty atd.

Ale i ostatní pracovní skupiny velmi agilně a operativně řeší své úkoly. O ubytování, stravování a péči o členy souborů se podělí chlumecký výbor žen se svazáky a pionýry. Komise technická má plno práce se zlepšením zařízení jeviště sokolovny, aby byly vytvořeny co nejlepší podmínky pro představení všech hostujících souborů. A tak je možno říci, že není člena přípravného výboru a komise, který by nepřiložil ruku k dílu. Proto můžeme s radostí očekávat průběh celostátní přehlídky.

E. Pachmanová

říká se — a my z Písku tak přejeme III. ročníku Šrámkova Písku, celostátní přehlídce našeho divadelního mládí. Již loňská přehlídka ukázala, že dětské a mládežnické divadlo zasluhuje si všestranné péče starších ochotníků, naší kulturní veřejnosti, Československého svazu mládeže. Ukázala, že v divadelním mládí je skryta velká, obrodná síla, která pomůže našemu ochotnickému divadlu zase o krok dále.

I když průběh letošní divadelní části Soutěže tvořivosti mládeže trpí mnoha nedostatky, přece jen se do ní přihlásilo více souborů než loni. Potěšitelné je především zaměření souborů na současný repertoár. Mládežnické soubory vybírají si s oblibou Řezáčové Janu, hry P. Kohouta, F. Pavlíčka. Ústřední porota, která je ustavena při ÚV ČSM, už od začátku dubna vybírá pro Šrámkův Písek soubory.

Přípravný výbor III. Šrámkova Písku má letos na 100 členů, 6 komisí, schází se pravidelně již od října roku 1958. Snaží se mít všechny přípravné práce hotové dříve než budou vybrány soubory a než to začne doopravdy. Organizační ko-

Do třetice všeho dobrého

mise zajišťuje patronáty závodů, škol a JZD, připravuje celý bojový plán přehlídky, propagační komise chystá ústřední plakáty a mohutnou výzdobu města, zpravodajská komise začíná pravidelně vydávat Zpravodaje a Hlasatele a komise ubytovací a stravovací zajišťuje materiální základnu.

Kulturní komise Hlavního výboru chystá pěkné kulturní pořady. Na předvečer zahájení pásmo písecké mládeže, vítězí okřesného kola STM 1959 — „Pro tebe, živote“ (hold Šrámkovi a jeho dílu). Téměř každý den po večerním představení koncerty tanečních orchestrů a tanec v parku před divadlem. Na zahájení zároveň program na náměstí, vystoupení nejlepších souborů z kraje, estráda pro děti a táborák. Na závěr Setkání mládeže na Otavě. K tomu všemu dlužno připočíst procházky po píseckém okolí, v píseckých lesích, kolem Otavy. Přínosem budou i semináře, které pro účastníky III. Šrámkova Písku chystá divadel-

ní sekce ÚV ČSM. Budou se zabývat dramaturgií dětského a mládežnického divadla, kulturou slova a jevištní dikcí — přednášet budou přední naši divadelní odborníci. Na závěr bude uskutečněna celostátní konference o dětském a mládežnickém divadle.

III. celostátní přehlídka zúčastní se letos poprvé delegace kulturních pracovníků a souborů mládeže z celé republiky. Denně bude v Písku na 1000 mladých lidí (mladých fyzicky i srdcem). Přehlídka se zúčastní i delegace z některých lidově demokratických zemí. Kromě toho přijdou zájemci o ochotnické divadlo z celé republiky. (Hlavní výbor dostává dopisy starých i mladých z Prahy, Mělníka, Brna, Myjavy i z malých vesniček.) Přehlídka se zúčastní také přední naši dramatici (svou účast přislíbili P. Kohout a M. Jariš), kulturní pracovníci, zástupci ministerstva školství a kultury, novináři.

Začátkem června povedou všechny cesty do Písku. III. Šrámkův Písek proběhne v době od 5.—14. června 1959. Zveme na něj všechny příznivce mladého divadla.

R. Pravda

JARO V NAŠICH SOUTĚŽÍCH

Tento článek společně napsali redakce a ti to ochotníci funkcionáři: L. Antony (Ústí n. L.), M. Etzler (Ostrava), A. Kasa (K. Vary), L. Lhota (Praha), F. Novotný (Brno), F. Sokol (Liberec), J. Vavříčka (Hradec Králové) a J. Voráček (Č. Budějovice).

ČILI DECENTRALIZACE V PRAXI

V době, kdy společně píšeme tento článek, stojíme v plném proudu příprav vyvrcholení svých krajských soutěží i žánrové soutěže celostátní a divadelní části STM. Na plné obrátky se už rozběhla příprava XXIX. Jiráskova Hronova a Svitavy, Krnov, Pardubice a Písek — čtyři další významná dějiště letošního ochotnického života — jsou už přímo za dveřmi. A právě v této době pokládáme za potřebné pohlédnout trochu zpátky a poprvé účtovat. Jak se doposud projevil systém decentralizovaných soutěží, zvláště v ochotnické dramaturgii a v práci vesnických a mládežnických souborů, co dala roční práce reorganizované sítě poradních sborů ochotnickému hnutí?

JAK JSME ZAČÍNALI

Po čtyřech ročních centrálně organizované soutěže dostaly loni v létě kraje vítanou příležitost zařadit průběh soutěží tak, aby vycházely z jejich politických potřeb a maximálně prospívaly souborům v kraji. Krajské pracovníky reorganizované sítě poradních sborů poprvé převzali spolupodpovědnost za průběh soutěže. Přehlédlí stav hnutí v kraji, promyslí příčiny úspěchů i neúspěchů posledních let a spolu s osvětovými pracovníky národních výborů a masových organizací vyhlásili své vlastní krajské soutěže. Společným heslem všech krajských soutěží bylo: Posílovat všechno dobré, co se v práci souborů v poslední době objevilo, pokusit se odstranit nezdravé průvodní zjevy, jež přinesl starý způsob soutěžení.

Když se loni pracovníci Karlovarského kraje vrátili z Hronova a připravovali krajskou ochotnickou konferenci o nových formách soutěžení,

měli v duši značnou dávku nejistoty a palčivou otázku, jak se decentralizace projeví v praxi; otázku, kterou si ve stejné době kladli s větším či menším optimismem členové krajských poradních sborů pro divadlo v celé naší vlasti. Stejně bylo i nadšení, s nímž se dali do práce, vcelku stejná i formulace prvních úkolů: překonávat nedůvěru, přesvědčovat ochotníky o správnosti požadavku soutěžit, agitovat na dramaturgických seminářích a okresních konferencích pro současnou hru.

V Brněnském kraji přicházeli členové KPS (d) na podzimních okresních aktivech za ochotníky a s určitými obavami prohlašovali, že nová soutěž bude končit jen v kraji, že Hronov nebude už vrcholným kolem — a ochotníci odpovídali spontánním uvítáním nové soutěže a decentralizace, přijali i soutěžní podmínky, podle nichž soubory soutěží celou svou činností (porota může například navštívit kterékoliv představení či zkoušku). Pochopili, že takovéto soutěžení neodradí malé, začínající a vesnické soubory, že takováto soutěž nebude cílem ochotnické práce, ale *prostředkem*, jak ji zlepšit. (To ovšem neznamena méně práce pro organizátory, vždyť zde jen krajská soutěž vrcholí třemi festivaly s celkovou účastí osmnácti souborů!)

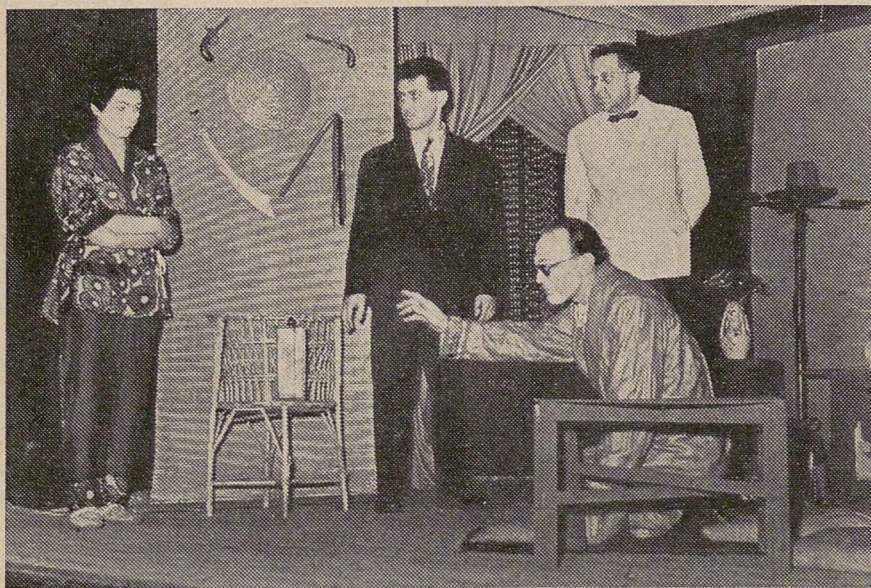
Aby bylo vůbec možno celou obrovskou práci s novou soutěží zvládnout, bylo nutno reorganizovat brněnský KPS (d), pracující do té doby živelně, převést jej ze základny reprezentační a zastupitelské na pracovní. Akce se podařila, krajský poradní sbor má

dnes 57 členů (včetně spolupracovníků z JAMU, profesionálních divadel, rozhlasu a nových aktivistů), rozdělených do šesti pracovních komisí, jež dobře plní své dílčí úkoly. Příkladem pracuje například evidenční komise pod vedením L. Čvančary. Příště přineseme článek o jejich zkušenostech. — Členové KPS (d) jen za dva měsíce provedli v kraji (kromě řady průzkumů a přímých instrukcí) 22 dramaturgických seminářů, uskutečnili 24 lekci školení vedoucích souborů a členů okresních poradních sborů pro divadlo, dále školení recitátorů pro STM, školení vedoucích dětských souborů aj.

JAK KDE

Protože jsou kulturně politické potřeby a vyspělost ochotnických souborů v různých krajích různé, tvoří i jednotlivé krajské soutěže pestrou paletu. V Ostravském kraji se zamyslí nad situací vyspělých souborů, z nichž nejdříve byl postižen známou „hronovskou“ chorobou, i nad situací souborů vesnických, které dosud pracovaly jaksi na periferii krajského zájmu, pracovaly nevalně a živelně, vymykaly se i dramaturgické kontrole (nemluvě vůbec o nějaké metodické péči) a ztrácely často vlastní smysl své existence: spoluúčast na socialistické výchově vesnického člověka. Ostravští se pokusili vyhlášením své krajské soutěže situaci převrátit: dosavadní periferii přestěhovat do centra zájmu, poskytnout už během příprav soutěžních představení vesnickým souborům maximální pomoc a konečně udělenými odměnami zlepšit technické vybavení nejažilnějších, ale materiálně špatně vybavených souborů. Ve dnech uzávěrky našeho časopisu vrcholí právě tato krajská soutěž festivaly v Bordovicích a v Háji u Opavy a její dosavadní výsledky jsou radostné.

V Ústeckém (podobně též v Česko-budějovickém) kraji vyhlásili soutěž o nejlepší představení současné hry. Současná hra nebyla sice u souborů tohoto kraje *vzácností*, pořadatelům jde však o to, aby se stala na našich jevištích hlavním *programem*. Soubory reagovaly na vyhlášení soutěže političtější dramaturgickou prací, zrušení soutěžních kategorií (A, B, C) přiblížilo soutěž vesnickým a začínajícím souborům, jejichž počet v kraji pozoruhodně roste: vznikají z potřeby doby, stávají se organizátory společenského života ve své obci — a začínají většinou hrami, blízkými námětově problémům denního života dnešního člověka.



Sochorův záběr ze Slavnosti lampionů v provedení ZK Stavomontáže Praha

Veliké zkušenosti získali letos s organizováním krajských soutěží v Královéhradeckém kraji. Chtěli soutěžení využít k odstranění hned několika úzkých profilů ochotnického divadla najednou. Soutěž měla vzbudit zájem souborů o současnou hru a zaměřit pozornost k vesnici. Měla dále ještě povzbudit činnost smíšených uměleckých skupin. Ukazuje se, že méně by bylo více. Vždyť zde byla ještě celostátní žánrová soutěž a STM! Tak se stalo, že některé okresy musely mít až 20 členů v okresní porotě! Došlo pochopitelně k určité roztržičnosti, ale současně k veliké aktivitě i obratu repertoáru čelem k společenským potřebám. Zvláště tématická soutěž smíšených uměleckých skupin, o jejíž jaroměřské přehlídce jsme již referovali, našla velkou odezvu i následovníky. K její myšlence se hlásí okresní poradní sbory v Broumově, Dvoře Králové n. L., Novém Bydžově i Hradci Králové, kde podobnou soutěž hodlají tématicky zúžit jednotící myšlenkou „Atheistická propagace v pořadu smíšených uměleckých skupin“.

Není úmyslem tohoto článku vyčerpávat zkušenosti ze všech krajů. Ale už tyto stručné údaje ukazují některé společné znaky všech nových soutěží, zvláště dramaturgickou progresivnost a zaměření na vesnici. Připojme k těmto tématům ještě některá fakta.

Z VESNICKÝCH JEVIŠŤ

Do soutěže Karlovarského kraje o nejlepší inscenaci současné hry se přihlásil velký počet vesnických souborů. Účast v tématické soutěži znamenala ovšem u mnohých revoluční převrat v dosavadním repertoáru. Přitom je nejcennější, že i malé soubory, pracující za velmi obtížných podmínek, volily hru, která má mnoho co říci zvláště jejich publiku. Tak v pohraniční obci Třech Sekerách na Mariánskolázeňsku hrál soubor OB Pavlíčkovu Černou vlajku, v Hranicích na ašském okresu, kde bylo vážným problémem soužití mladých lidí a jejich způsob života, zvolili ochotníci Řezáčové Janu, v Libavském údolí na Sokolovsku účinně zapůsobily v provedení mladých textílek satirické šlehy Weisenbornovy hry Dva andělé vystupují. V Karlovarském kraji byla také již v březnu uskutečněna úspěšná první přehlídka vesnických souborů v Mariánských Lázních.

Vesnické soubory jsou jádrem okresních přehlídek, které jsou všude na mohutném postupu. Jestliže se v minulých letech pod silným vlivem Jirákových Hronův a národních přehlídek vytvořila dnes již pevná tradice krajských ochotnických festivalů a přehlídek (také v Pražském kraji budou letos tři), pak tento ročník soutěže znamená podstatný krok k vytvoření nesmírně potřebných přehlídek okresních — jakýchsi Hronův v okresním měřítku. Přitom lze říci, že například okresní festival Hodkovické jaro v Libereckém kraji může směle svou organizací už dnes soutěžit s úrovní každé krajské přehlídky. Nebo z téhož kraje příklad turnovské

přehlídky: Byla uspořádána ve třech obcích okresu — ve Voděradech, Odolenovicích a Frýdštejně — a spojena s okresním školením. Kromě celovečerních představení byl do programu zařazen také soubor jedenáctiletky z Turnova se svým aktuálním pásmem „Plnou parou“ a dětský soubor odolenovické osmiletky. Podobně v Ústeckém kraji se uskutečnil festivaly nejméně v osmi okresech, z nichž některé (Souš, Bohosudov, Libochovice, Chomutov) mají už svou, byť někdy mladou tradici.

Za stovkami uskutečněných vesnických představení je ovšem třeba vidět, že jsou většinou záležitostí celé obce: kdo právě nehraje nebo nehlídá doma děti, je určitě jako divák v hledišti nebo za jevištěm. A ten veliký zájem trvá — i když si televizory neustále razí cestu dál. A především je třeba vidět, co se dnes na vesnici hraje, jaký je to pokrok proti minulým létům!

CO SE DĚJE V OCHOTNICKÉ DRAMATURGII

V Brněnském kraji brakové hry vymizely, na ústupu je méně hodnotná opereta — je vytlačována hrami V + W, hodnotnými hrami se zpěvy i vlastní tvorbou souborů. V soutěži proběhla dvě šťastná revuální pásma — OB M. Krumlov „Od Adama až po atom“ a ZK Vigona Svitavy „20 tisíc mil pod mořem“. Na ústupu jsou hry Šamberka a Štecha (to je shodná zkušenost z několika krajů), v klasických hrách nastupuje větší objevenost (například Tylův Čestmír, Goldoniho Pan Toderó aj.). Nastává příliv inscenací ruských a sovětských her, mezi nimi i takové hodnoty, jaké představují Jegor Bulyčev nebo Zlatý kočár. Okruh současných her se nebyvale rozšířil na celkový počet 80 (z toho 4 rukopisné novinky a řada starších her současných autorů, například Cachův Duchovský viadukt). Vcelku lze v kraji vskutku začít mluvit o dramaturgickém přelomu. Tím ovšem není řečeno, že úroveň všech představení je už vlivem dobré dramaturgie uspokojivá. Je třeba si uvědomit, že zde pracuje 103 vyspělejších souborů a 650 souborů základní kategorie a mládežnických!

V Brněnském kraji se také projevuje tendence dočasně opomíjet soubory vyspělé a všechnu péči a pomoc věnovat souborům ostatním. Důsledkem je, že zatím úroveň špičkových souborů o stupínek klesá. To je shodná zkušenost i z jiných krajů, například Ostravského, kde nejvyspělejší soubory soutěží veškerou svou činností podle tzv. statutu veřejné činnosti (podobná je výběrová soutěž Pražského kraje), ale úroveň jejich inscenací vcelku vzato poklesla, představení nebyla tak vybroušena, jak jsme u těchto souborů bývali dříve zvyklí. Ukazuje se, že stará celostátní soutěž byla přece jen silnou vzpruhou, že vyšší než krajová měřítka nutila soubory k vyššímu vypětí sil. Půjde v budoucnu rozhodně o to nastavit proti sobě požadavek růstu celého hnutí a růstu špičkových souborů. Nebuďte — anebo! V masovém vzestupu



„Jirásek“ — OB Praha 11 hraje Morálku paní Dulské. Na snímku M. Hulanová (pradlena Tadrachová) a M. Neumannová (Hanka)

hnutí mají nejvyspělejší soubory významnou funkci, z něho prakticky vyrůstají a zase jej zpětně ovlivňují. Funkci nejvyspělejších souborů nesmíme ani přeceňovat, ani podceňovat. Musíme hledat takové formy soutěžení, aby byly oba požadavky, které jen zdánlivě stojí proti sobě, shodně naplněny.

Rovněž v Ostravském kraji lze mluvit o zvratu v dramaturgii především vesnických souborů: mizí brak, prořídí počet těch žalostných inscenací děl světové klasiky, roste podíl klasiky české, zněkolikanásobil se počet současných her, přičemž umějí soubory vhodně sáhnout i do starších zásob (Kristina, Domov je u nás.) Podobně v Hradeckém kraji se revolučně mění repertoár vesnických souborů. Mnohokrát se v něm objevila Černá vlajka, Inteligenti, Jana, Šest zamilovaných, Cizí role, Třetí přání, Konfrontace, Slavnost lampiónů, Návštěva nepřichází, Paní Kalašová, Selská láska, Pacient 113, Hej, pane kapelníku aj. Naproti tomu městské soubory nepřinesly v soutěži o nejlepší současnou hru očekávanou osobitost a jejich soutěžní repertoár byl zřejmě určen zásadou „ku Praze se dívej, anděle!“ A sotva lze omluvit fakt, že okresy s tak bohatou divadelní tradicí, jako je Žamberk, Dvůr Králové nad Labem a Hořice nevyslaly do soutěže o současnou hru ani jediný soubor. To je jen tak jedna z mnoha nabízejících se kritických poznámek.

MÁLO RADOSTI

Málo radosti máme z dosavadních zpráv o průběhu divadelní části STM a celostátní soutěže představení pro děti a mládež. V Libereckém kraji hrají pro děti a mládež většinou soubory nižších kategorií (například začínající soubor OB v Bělé pod Bezdězem), zatímco soubory vyspělejší tuto oblast zanedbávají. V Československém kraji se zatím výsledky rovnají téměř nule. Tato oblast byla zde do-



Kulturní klub JZD v Brništi uvádí Lucernu: Ivan (I. Janata), Michal (St. Zikmund)

sud naprostým úhorem. Mnohé soubory postrádají v tomto žánru zkušenosti, mnohé úkol podceňují. Jsou i případy, kdy vyspělejší soubor sice něco pro děti nastuduje, ale do soutěže nepřihlásí z opatrnosti, aby si nepokazil renomé. Podobná je zkušenost z kraje Královéhradeckého, Pražského a odjinud. I když se vcelku zvedá počet inscenací her pro děti a mládež (například v Brněnském kraji), sotva dosáhneme žánrovou soutěží to, co jsme chtěli. Ledaže si ověříme, jak potřebné bylo právě v tomto žánru soutěž vyhlásit. Jenže to je málo!

V Brněnském kraji i jinde jsou nejvíce opomíjeny soubory ČSM. Okresní výbory ČSM nemají stále žádoucí kon-

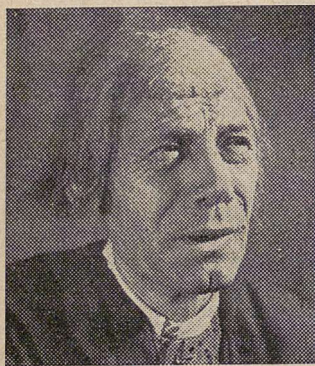
takt s domy osvěty a poradními sbory. Není ojedinělým zjevem, že porota navštíví představení STM, o němž tajemník ČSM nemá potuchy. V okresních poradních sborech pravidelně chybí zástupce ČSM. Ani v Ostravském kraji divadelní STM neklape. Stojí a padá nejen finančně, ale i organizačně s poradními domy osvěty a jejich poradními sbory, které se však o představeních dovídají pozdě a nemají možnost pomoci ani dramaturgické kontroly. Přitom je dětem často, zvláště na venkově, předkládán v rámci STM nebezpečný brak. Možnost nápravy vidí na Ostravsku jen v nejužší spolupráci aparátu ČSM s domy osvěty a jejich poradními sbory už dlouho před vyhlášením soutěže, v přesném a důsledném plnění úkolů a organizačních opatření, souvisejících se STM. Materiály z jednoho ročníku měly by být podkladem pro příští, aby se nemuselo začínat každý rok znova. — Nejednen pracovník okresního sekretariátu ČSM projevil o STM zájem jen při vyhlášení okresních kol. Výsledkem pak je, že třeba v Královéhradeckém kraji, který má tak bohatý a vyspělý průmysl a nesmírně cenné výsledky při socializaci vesnice — je v STM jen mizivý počet mládežnických souborů ze závodů a skoro žádný z vesnice. Také s repertoárem nelze projevít spokojenost. Je zúžen na několik úspěšných her — jen například z Belínků by v tomto kraji bylo lze uspořádat 3—4 přehlídky. — Naříkání ovšem nepomůže. Hradecký kraj má už plán: spolu s KV ČSM a s organizací ROH na závodech připravit dlouhodobé školení pro režiséry a porotce z řad ČSM, vyvolat akci zakládání divadelních souborů ČSM na vesnici a ve spolupráci s KOR v jednotlivých závodech!

Jsou ovšem i některé zkušenosti lepší (například z Gottwaldovského kraje), zevrubnějším hodnocením budeme se ještě zabývat, zatím je však třeba poctivě říci, že kromě nepochybného a radostného zájmu mladých lidí o divadlo nepřinesl letošní ročník STM na divadelním úseku mnoho kladů. Svůj podíl viny na tom mají nepochybně i naše poradní sbory — jako vůbec lze říci, že mají lví podíl na dosavadních úspěších i nedostatecích soutěží vůbec. Podrobnější hodnocení jejich podílu ponecháváme si pro příští čísla.

NA ZÁVĚR

I když nelze podle starého českého přísloví chválit den před večerem, přece už dosavadní zkušenosti hovoří kladně o reorganizaci sítí poradních sborů a decentralizovaném způsobu soutěžení, který vnesl do ochotnického života nový vzruch a projevil se v krajích v zlepšené dramaturgii i průměrně vyšší kvalitě ochotnických inscenací. V ochotnicích roste odvaha využívat divadla jako působivé kulturně politické zbraně v boji o socialistického člověka. Za vydatné podpory poradních sborů připravuje se poněkud revoluční převrat v našem ochotnickém divadelnictví. Nedožijeme se ho přes noc; musíme se k němu dopracovat a dobojovat. Dobojoval nejen k zdravému soutěžení, ale také ke zdravému vnitřnímu životu našich souborů v celé šíři i hloubce!

Rozhodně znamená tento rok pořádnou ránu starým soutěžním chorobám, repertoárové chytristice, štvání o Hronov, urputným bojům s porotami, nářkům na protekci nebo její nedostatek atd. Doufáme, že tuto oblast nadále může obhospodařovat už jen populární pan Prtáček. Má na příští stránce slovo!



J. Barták jako Kudrna v Jiráskově Emigrantu

Dne 31. května dožije se v plné svěžešti šedesátí let žižkovský ochotník **Jaroslav Barták**. Více jak 40 let věnuje všem svému volný čas ochotnické práci, ať již jako herec, režisér nebo organizátor. Již ve svém mládí spolupracoval s nezapomenutelným Jindrou Plachtou, kterého v jeho počátcích získával k herecké dráze. Ve své ochotnické práci J. Barták přes všechny potíže vytrval a vytvořil na jevišti nespočetné množství hereckých postav. Jako režisér pak uvedl mnoho her klasických i soudobých. V posledních letech úspěšně zdramatizoval

Žižkovská blahopřání

několik pohádek, které si získaly velké obliby dětských diváků (zvláště jeho Chaloupka z perníku). Jako pracovník souboru Malá scéna OB 11 věnuje se velmi svědomitě výchově mládeže. Jím vedený dramatický kroužek 67. osmiletky, nad kterým má soubor patronát, získal za čtyři léta svého působení velmi pěkné úspěchy v soutěži STM. Přejeme Jarovi Bartákovi do dalších let hodně zdraví.

Se stejnou radostí blahopřejeme dvěma novým nositelům zlatého Tylova odznaku, oběma členům žižkovského souboru OB „Jirásek“. Je to jeho vedoucí, známý režisér, herec a snad nejpobornější žižkovský ochotník **František Koller** a dlouholetá herečka tohoto souboru **Marie Vytlačilová**. A jak už to u ochotníků bývá, s největší radostí jim blahopřejeme, když je vidíme v plné práci na prknech, když můžeme radostně konstatovat, že nezískali významnější jen za minulé zásluhy, ale že jsou živým činitelem současného ochotnického dění, stojí mezi námi a bohatě rozděvají své zkušenosti mladé ochotnické směně. Poslední představení souboru „Jirásek“, Morálka paní Dulské, nám k tomu dává dobrou příle-

M. Vytlačilová v roli paní Dulské

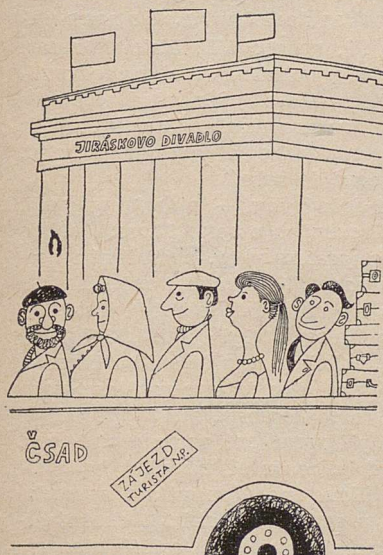


žitost. F. Koller odvedl režii zkušenou, citlivou, správně vedl omlazený kolektiv a dosáhl představením nemalého účinku na diváka. M. Vytlačilová se v titulní roli vyhnula levnému nahrávání komiky a drží svou Dulskou celou hru v přísném zpodobnění zdánlivě morální paní a matky. Nenapodobuje žádnou z profesionálních představitel, vychází ze svých možností a svého živelně hereckého naturelu. Opravdu vzácný výkon ochotnického jeviště. — Všichni tři jubilanti mohou být dobrým příkladem celému žižkovskému ochotnictvu.

Pan Prťáček zasahuje... ...do divadelních soutěží



Mnohému z nás jasné není
co je vlastně soutěžení,
co jím chceme, co nám dává
a jak se to vůbec stává,



že se soubor někdy znova
dostane až do Hronova.
Hronov je nám zárnou metou,
nakonec však často spleťou



poroty nám naše plány.
Soubory, ať uondány,
do Hronova přijdou vždycky —
často však jen turisticky.

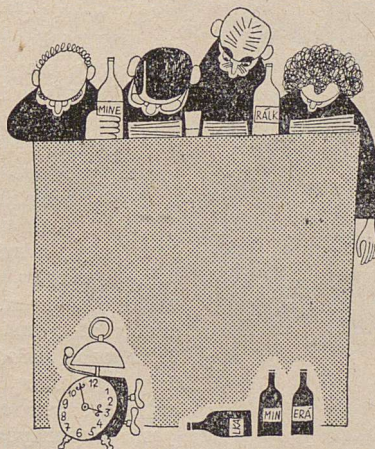
Jak se dostat z této sloty?
A jak vyzrát na poroty?
Vždyť ony jsou v dění celém
naším hlavním nepřítelem!

Neb co nám se mnohdy líbí,
v tom poroty najdou chyby:
režiséři panovační
tropí chyby inscenační,

tu nestačí na kontexty,
tam nehleď na podtexty
a kde není správná pauza,
hned je z toho „belli causa“ —

„důvod k válce“ se to zove.
Vždycky najdou chyby nové,
vždycky najdou klíčky, hříšky,
chybné režiséřské mřížky.

Kde máš jas, tam chtějí přitímtí,
zjistí špatné tempo-rytmy,
vše to zalepí jak flastrem —
hustým režiséřským rastrem.



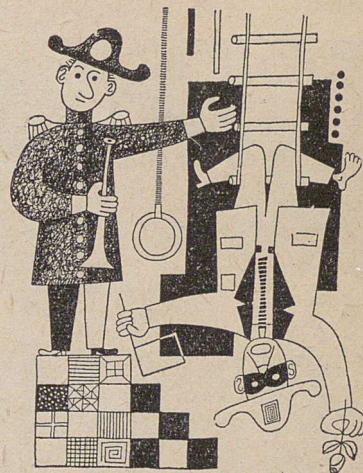
Nakonec svůj názor mění
za ranního kuropění,
je to však jen další léčka
na ubohý soubor „céčka“.

Proto pro nás z toho plynou
úkoly s taktikou jinou:
zahraj na tu správnou notu,
pak vyzraješ na porotu!

Vyber hru na zvláštní téma,
kterou žádný soubor nemá,
tuto studovatí začni
novou formou inscenační.

Scénu postav před jeviště,
vhod i odchod do hlediště,
sem tam žebříky a věže,
monology říkej vleže,

světlem navoď atmosféru
vhodnou příšernému šeru,
jak bys vypořádal duchy,
emocionální vzruchy.



Tvrdý hypnotický spánek
zavítá v kultury stánek.
Ryčňý kontrast akustický
vzbudí diváka ti vždycky.

Fantazii neklad meze:
hrdina ať kladně leze
po provaze s galerie,
zatím co text ktlivě nýje.

Práce slohově je čistá
a ty nejsi formalista,
neboť co přichází s hůry,
přínosem je do kultúry.

Pak máš oprávněný nárok:
jedno představení za rok
inscenovat a nic více —
a nemusíš na vesnice,

neboť tvoje dílo není
pro každého k pochopení.
Odmítej pak rady všechny,
tvor dál — čistě umělecky.

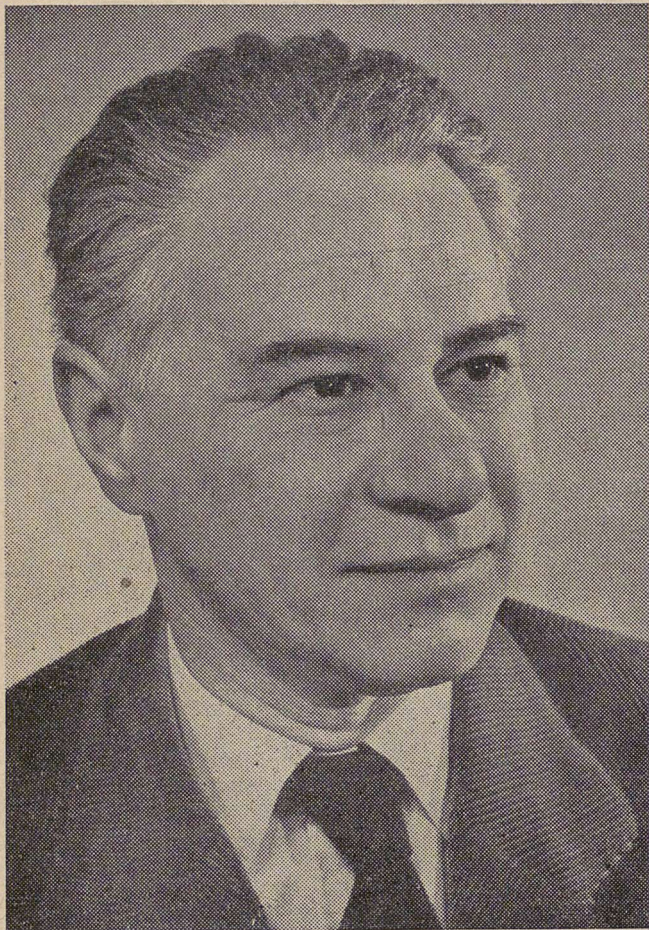
Když i potom ještě není
u poroty pochopení,
nesnižuj se, nejdí dolů,
nepatříš do stáda nevzdělanců!

-am-



Co se můžete naučit od filmového herce

JOSEF TROJAN



Národní umělec Ladislav Pešek

Filmová představení navštíví v Československu ročně na 210 miliónů diváků. Největší počet z nich náleží mládeži. Každý z nás je filmem nějak poznamenán. Jen se podívejte, jak naše děvčata napodobují chůzi, účesy i šaty působivých hereček! A móda zvláštním způsobem upravených ježků našich hochů pochází také z kina. V dobách kapitalistického filmu bývaly připraveny pro diváka všechny možné špatnosti: výstřední oblékání, záliba v pití, střelba, nepočetnost, smutek ze života, sobectví, touha po gangsterském dobrodružství i za cenu zločinu. U nás jsou výstřelky omezovány na záporné postavy filmů, ovšem je otázka, zdali také nemají někdy negativní vliv. Film může naučit i dobrým věcem: Bývá vzorem hrdinských činů, šlechtnosti, odhaluje tajemství lidských vztahů, jejich správné závislosti i pohled do budoucna, učí vnímat umělecký výkon, hudbu, výtvarnou stránku obrazu.

Co se může z filmu naučit herec amatér? Filmová literatura mu poví, jaké trpělivosti je třeba, aby byla natočena jedna jediná filmová scéna. Vždyť často se točí celý den to, co pak na plátně přelétne za dvě tři minuty. Mnohá zcela krátká scéna je opakována třeba desítkrát, ba i padesátkrát, jen aby dobře vyzněla. Vzpomeňte na to, až se vás v příští zkoušce zmocní netrpělivost.

Filmový scénář a prostředí, ba každý detail hry prozradí, zdali scénárista, režisér i herci hledali materiál přímo

v životě anebo použili obvyklých klišé, nepravdivých a neskutečných. Jen se dobře dívejte na film a záhy, při druhém, třetím zhlédnutí poznáte, co je životu odporováno a pak zasazeno na správné místo, aby nejsilněji působilo. A pak si rozložte svůj nejnovější výkon a posuzujte jej ze stejných hledisek.

Jaký krásný vynález je film! I v nejdlehlší vesnici můžete zhlédnout dílo s nejzdačnějšími herci a můžete se od nich učit. Přijďte poprvé nebo po desáté a herec bude studovat, kolikrát chcete, a neprojeví sebemenší známku trpět a smát se naprosto stejným způsobem. Můžete ho netrpělivosti. Jste-li moudrý, můžete si na něm ověřovat své vlastní poznatky. Jste-li nemoudrý, budete jej napodobovat. Ale ne, nenapodobujte a neosvojujte si profesionální zlozvyky. Národní umělec Ladislav Pešek v rozmluvě s Vl. Gabrielem, Kultura 59, ročník III., číslo 1 o tom správně říká: „Čím méně je v mladém herci profesionálního výrazu, čím víc je sám sebou, to je mladým člověkem, tím větší je jeho přínos pro dnešní divadlo... Více se učit od lidí než od herců, třeba to jsou slavní herci. Co nejvíce ze života vtisknout do sebe.“

Jedné věci nás dále učí dobrý film — a to je prostota. Velký filmový herec je přirozený a prostý. Skoro všechno řekne pouhým hnutím oka, gestem ruky, pootočením hlavy. Jeviště ovšem žádá výraznější přízvuk i mimiku, ale pro herce, který má sklon k přehrávání, je dobrý film školou ukázněnosti. Ladislav Pešek o tom říká: „Přál bych každému herci, aby si alespoň jednou v životě zafilmoval. Jde o jinou techniku — právě tak jako v rozhlasu nebo u gramofonové desky. Myslí si herec, že musí tyto různé techniky uvědomit. Často při vytváření postavy si řeknu, jak bych totéž udělal před kamerou ve filmu. A hned cítím, kde přehrávám. Ve filmu se vůbec učíme opravdovosti a mnoho filmových prostředků přebírá i dnešní divadlo. Například předscény, prodlužování jeviště před orchestrem až k divákovi vznikly ze snahy přiblížit herce v detailu nebo polodetailu.“ Není neprospěšné podívat se někdy i na starý němý film. Na jeho hercích můžeme poznávat i své chyby jako v obluďném zrcadle. Směšná gesta nepochybně kopírují jeviště tehdejší doby. Zesnulý národní umělec Václav Vydra uvedl v rozhovoru s dr. Janem Wenigem svůj vlastní případ (dr. Jan Wenig vydá v nakladatelství Orbis roku 1959 knihu rozhovorů „Filmoví herci o sobě“): „Znáte ten pocit, když jste se poprvé viděl na fotografii? I když jste se předtím díval do zrcadla, vždy jste měl o sobě jakousi představu tak trochu neobjektivní — viděl jste se, jak jste se vidět chtěl. Teprve fotografie, ten studeně objektivní sdělovací prostředek, vám pojednou ukázala, jak vás vidí lidé, kteří na vás nejsou nijak citově účastní. A tak tomu bylo s mým herectvím, když jsem měl poprvé příležitost se vidět na plátně. Je tomu už šestatřicet let, bylo to v Langrově „Nočním děsu“. A já jsem se tehdy zděsil toho herce Vydry. Jak šermuje rukama, jak přehání mimiku tváře, mimiku, která v této výraznosti je sice nutná na jevišti, ale bylo jí moc pro filmový objektiv... a k tomu pro znásobené rozměry obrazu. Tu se ten Vydra zděsil, zavřel oči a řekl si: „Takhle ty tedy vypadáš, takhle si počínáš snad i na divadle?“ A herec Vydra šel do sebe a měl o čem přemýšlet doma i na jevišti. O tom, co zkušenosti z filmu mohou dát herectví jevištnímu, o rozdílu realismu hereckého výkonu před kamerou i na jevišti.“

Pro každého herce je film školou, ať už v něm hraje nebo ať se jen dívá na výkony jiných. V cizím filmu může například studovat psychologii a jednání příslušníků dru-

hých národností a objevovat, čím se od nich lišíme. Tím se učí rozpoznávat národní charakter od kosmopolitního profesionalismu.

Ve filmu může posuzovat čistotu řeči, způsob vyjadřování citů, bohatost nebo chudost uměleckých prostředků a činit z toho pro sebe závěry. Je ovšem pravda, že ne všichni herci přicházejí před kameru stejně připraveni, ale úmorný počet zkoušek pro každou krátkou scénu dosáhne, že aspoň po vnější stránce bývá herecův projev, řízený režisérem, někdy dokonalý. Ne ovšem abyste při srovnávání ztráceli odvahu! Věřte ve svou vlastní individualitu a i když ukládáte při několikaleté návštěvě do paměti mistrovské gesto a jedinečný tón, nenapodobujte. Hrajte po svém, třebaš nebudete hned pochopen.

„Nebojím se proher“, říká Ladislav Pešek. „Dnešní prohra může přispět k vítězství v budoucnosti. Herec musí být trpělivý. Trpělivý, ukázněný a pilný. Bez těchto tří vlastností to nejde. Musí také vědět, že nic nejde hned. Že všechno musí zrát... Sám věřím na individuality. Ne ovšem na individuální práci — v divadle jde vždy o kolektiv. Ideálem je mi takový kolektiv s takovými individualitami, jako byl MCHAT za časů Stanislavského a Němroviče-Dančenka.“

Chválím v divadelním časopise film, že je nasnadě otázka: Máme-li film, k čemu ještě divadlo? Za levný peníz uvidíte nákladné scény, proslulé hvězky, historie ze všech

konců světa. Jen žádný strach! Divadlo má proti filmu přednost, kterou nelze přehlédnout. Na jevišti, o premiéru a pak o každé repríze miluje a nenávidí znovu a jinak — živý člověk, nikoliv stín.

Jestliže jsem několikrát citoval výtěšky hereckých zkušeností, dovolte, abych skončil úvahou národního umělce Zdeňka Štěpánka z interview s dr. Janem Wenigem: „Jen se podívej na okolnosti, za nichž vzniká herecká postava v divadle a ve filmu! Na divadle je herec umělcem času a prostoru, působí na divákův sluch i zrak. Ve filmu je sice ten čas právě tak reálný jako čas dramatický, divadelní, ale s prostorem je tomu už jinak. Role ve filmu sice vzniká v reálném prostoru... ale divák ji vnímá v prostoru pomyslném. To je ten základ. A pak jsou další podrobnosti... herecův výkon na divadle roste za podvědomě vnímané citové součinnosti divákovy... ve filmu je divák i kritik sloučen v jedné osobě, kterou je režisér, případně zvukař, kameraman čili výrobce, který má k hercovu výkonu vztah profesionálně odbornický. Divadelní výkon roste od premiéry dalšími reprízami, dá se vylepšovat a přetvářet nejen okamžitou dispozicí, ale i vlivem kritik. Ve filmu uděláme roli jen v jednom relativně nejlepším okamžiku a nic nám ji už nezlepší... nanejvýš ji zhorší špatná kvalita promítacího aparátu v kinu.“

Tak žádný strach z filmu ani z televize: divadlo je, zdá se, věčné.

KRITIKY

HRA O ŽIVOTĚ BEDŘICHA SMETANY

Jiří Půda je jedním z nových dramatiků, spolupracujících s divadlem D 34. Před časem uvedlo toto divadlo premiéru jeho hry s okupační tematikou Šelma hlásí smrt. Další svou hru *Viola dozívá* světil divadelnímu odboru Závodního klubu AZKG z Prahy-Vysočan, který ji sehrál 4. března Na Slupi. Premiéru životopisného dramatu o Bedřichu Smetanovi uváděl zasvěceným projevem skladatel Mír. Barvík, vzpomínající při této příležitosti 135. výročí narození zakladatele české národní opery.

Málokdy se autor, tvořící drama na podkladě faktů z historie a dohadů o průběhu událostí v životě významné a národem uctívané osobnosti, vyhne její glorifikaci; fantazii mu svazuje i snaha po úzkostlivém dodržení a zaznamenání všech historických souvislostí. Vytvoří pak spíše životopis než drama. Stalo se tak i v případě Jiřího Půdy. Seznamuje diváky se Smetanovými protivníky, intrikami, které skladatele uštvou, objeví se tu Karel Sabina a J. Půda považuje za svou povinnost osvětlovat tuto postavu a otázku zrahy a osudu vyvržence z národa, je tu Smetanova libretistka Eliška Krásnohorská, Smetanova dcera a druhá žena — a aby téma hry obsáhlo všechny nejdůležitější postavy ze Smetanova života, ještě se v závěru objevují jako chorobné představy umírajícího skladatele jeho zemřelá první žena a dcera Bedřiska. Smetana sám je představován jako oběť intrik, člověk trpící, vlečený spíše jednáním ostatních než aby sám jednal; je to oslabení postavy, která pak ani při značném textovém rozsahu nemůže být

dramatická, i když je středem všech situací. Z těchto dramatikových omylů vyplývají i další chyby: rozvláčné dialogy, dlouze osvětlující příčiny i následky střetnutí Staročechů a Mladočechů v boji o politické pozice, v boji, který zasahuje a ovlivňuje tehdy nejvýznamnější kolbiště — umění a kulturu. Není tu nic, co by kdokoli z průměrně vzdělaných diváků neznal nebo nemohl se dočíst v podrobnějších a historicky přesnějších materiálech. Chybí však dramatický vzruch a ucelená, výrazná dramatikova představa *člověka* Bedřicha Smetany, jeho vlastností a činů, pro něž by byl dramatickou postavou — ne proto, že je to jméno, národu drahé.

Inscenátoři měli za těchto okolností těžkou úlohu. Režisér Jaroslav Sírta se snažil vytvořit z dialogů dramatické situace, hnát postavy do prudkých konfliktů. Z této koncepce pak ve snaze po zvýraznění postav byli Smetanovi protivníci zjednodušeni na ostře záporné postavy (intrikantský tón J. Příborského v postavě Fr. Pivody, zjevné nepřátelství Maýra — K. Kalina — k Smetanovi, úlisná kulantnost divadelního intendanta v projevu J. Možného) a Smetana v pojetí J. Červenky byl jejich trpící obětí, již byl získáván divákův soucit a sympatie také zdůrazněním postupu duševní choroby.

Technické prostředky (světlo, dekorace) nebyly tak na výši, aby v posledním jednání výstupy zemřelých nepůsobily přece jen trochu groteskně, až příliš hmotně. Přes tyto výhrady k inscenaci zůstává větším problémem předloha sama, k níž by se měl autor znovu vrátit a dramaticky ji oživit. sd

OCHOTNÍCI NA KONFERENCI JZD

Ve Staré Bělé byla uskutečněna dvou denní konference JZD okresu Ostrava-venkov. Předseda místního JZD V. Lednický se s kolektivem svých spolupracov-

níků velmi čestně zhostil funkce hostitele a navrhl a prosadil do programu konference — představení místních ochotníků. Už to samo o sobě stojí za pozornost. Ještě radostnější je, že ochotnické představení mělo ma všechny účastníky konference mimořádný účinek, že pomohlo zodpovídat otázky, které byly předmětem konferenčního jednání — problémy vesnického života v etapě dokončování socializace. Byl to opravdu dobrý příklad toho, co může ochotnické představení udělat na vesnici pro věc socialismu.

Učitel místní osmiletky a režisér souboru J. Dvořák vybral hru *Zelené pustiny* málo známého autora Antonína Pavlína a velmi šťastně ji upravil. Prokázal příkladnou dramaturgickou iniciativu v situaci, kdy her se současnou zemědělskou tematikou, vhodných pro ochotnické jeviště, není právě nadbytek. Největší klad Pavlínovy hry je v živé charakteristice postav, největší nedostatky ve stavbě dramatu. A právě tímto směrem jdou promyšlené Dvořákovy úpravy. Děj hry je velmi prostý. Do zaostávajícího družstva kdesi na jižní Moravě přichází mladý inženýr agronom, který se navzdory krátkozrakým místním činitelům odvážně rozhodne zalučnit „pustiny“, na nichž se dosud neúspěšně pěstovalo obilí. Na tomto prostém motivu je věrohodně rozvinut život družstevníků a všech činitelů, s nimiž přicházejí do styku.

Starobělským ochotníkům se podařilo hru znamenitě obsadit — role byly představitelům jako šité na tělo. Vtipná a vkusná výprava, kterou si z omezených možností sami pořídili, byla dalším charakteristickým znakem představení, které přítomným divákům promluvalo o jejich nejvlastnějších problémech a nastavilo zrcadlo, v němž jsou jasně vidět chyby a nedostatky, jichž se musíme zbavit, abychom i na vesnicích vybudovali radostný a šťastný život. Ladislav Buš

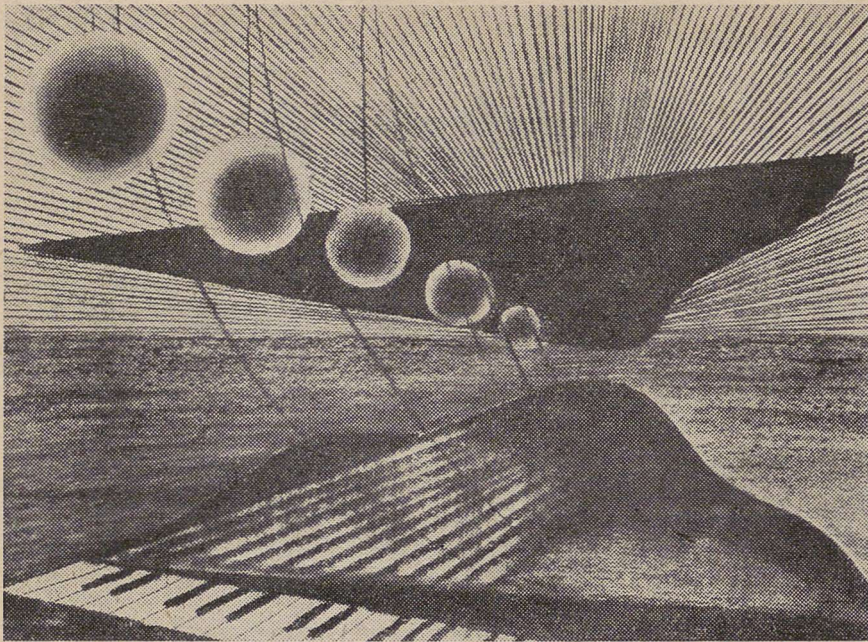
SCÉNA

přítomnosti a budoucnosti

Hovoříme s architektem

Josefem Svobodou

Scéna k baletu na skladby F. Chopina. Divadlo 5. května, roku 1946



Národnímu divadlu se květnatě říká Zlatá kaplička na břehu Vltavy. Označení místa už dávno není přesné, protože Národní divadlo se rozrostlo. Jeho části najdete v Divadelní ulici (administrativní budova), pak jsou tu pobočné scény Tylovo divadlo, u Hlavního nádraží Smetanovo, v bývalém kinu Moskva se staví scéna pro Laternu magiku, skladiště dekorací je u Apolináře, výrobní dekorací a sídlo šéfa výpravy je na Vinohradech u Flory. Na tomto posledním místě právě jsme a hovoříme s Josefem Svobodou, laureátem státní ceny a nositelem dvou velkých cen, čestného diplomu a zlaté medaile za Laternu magiku, polyekran a několik expozic v Bruselu.

Jak byste si představoval ideální divadelní budovu a jeviště dneška? Proč staré scény už nevyhovují?

Začnu s druhou otázkou. Myslím, že starý barokní princip našich budov už nemůže vyhovovat, protože se změ-

nila sociologie hlediště. Je třeba, aby divák viděl na jeviště z každého místa v sále a aby tento pohled nebyl zkreslen. V názorech na stavbu divadelní budovy a jeviště přikláním se k onomu známému variabilnímu typu (například starý Kouřilův a Burianův návrh Divadla práce) a k jakési velkomontážní hale s možností měnit prostorové i akustické podmínky. V Národním divadle naprosto nevyhovuje jeviště. Chybí nám boční, stranní a zadní jeviště. Některé inscenace se uskutečňují za velkých potíží. Dekorace musíme dovážet od Apolináře, překládat a stavět, takže postup je velmi složitý. Po nových úpravách budeme teď mít zadní jeviště a zdokonalené zařízení s propadly. Pak se může třeba celý transportní vůz vykládat přímo na jevišti v horizontální poloze.

Jak bych si představoval ideální divadlo? Může vzniknout tehdy, spojí-li se tvůrčí pracovníci, vedení jednou společnou myšlenkou, k uskutečnění uměleckého díla, které odpovídá jejich způsobu práce — jako tomu bylo například právě u Laterny magiky.

Jak vlastně vznikla Laterna magika?

Je to můj a Radokův starý sen, výsledek práce na „kinetickém“ divadle. Určité pokusy jsme už dělali v Hoffmannových povídkách v Divadle 5.

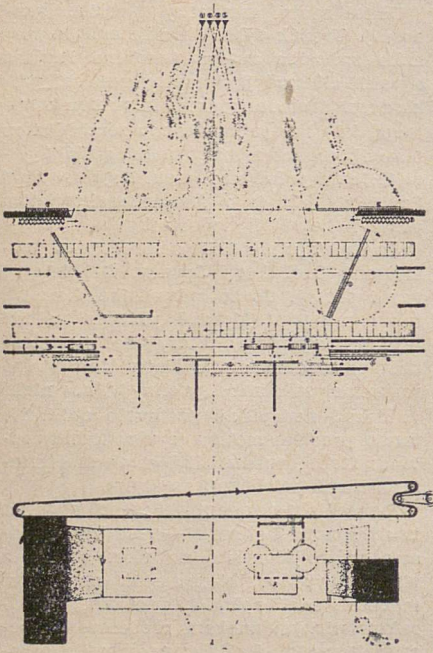
května a v Jedenáctém přikázání v Karlíně. Nevyřešen zůstával vždy problém svícení na herce, vyrovnávání světelné hladiny jevištních zdrojů a projekce. Za spolupráce s technikou se nám konečně podařilo v Laterně magie pomocí nízkovoltových a osvětlovacích aparátů získat bělejší světlo, které je rovnocenné světlu xenonových výbojek nebo uhlíků v kinoprojektorech.

A jak se zrodil polyekran?

To je také stará myšlenka o synchronizované projekci. Původně nám byl dán jen námět: propagace Pražského hudebního jara. Přišli jsme na myšlenku osmi projekčních ploch a použití diapositivů i filmu. Scénář musel být naprosto přesný. Výborně nám pomohlo, že Emil Radok má smysl pro matematiku, a že se technického vyřešení polyekranu ujal Výzkumný ústav zvukové a obrazové techniky. V Bruselu vzbudil polyekran velkou pozornost. Teď připravujeme další polyekran, který bude už jen filmový. Získali jsme pro něj velké zakázky z ciziny. Na brněnském veletrhu se prvně objeví už kinetický polydiaekran — to je zatím technický název.

Které technické prostředky lze využívat na jevišti a které tam nepatří?

V Laterně magie se dostaly nejrůznější technické prostředky k výraznému projevu a přitom tak, že si je divák ani neuvědomuje. Ujalo se teď hanlivé přívlastko „technokracie“ za používání moderních jevištních prostředků. Myslím, že je možné využívat jich v neomezeném množství, jsou-li funkční. Použili jsme třeba na di-



Laterna magika J. Svobody a A. Radoka. Půdorys a nárys zájezdového principu

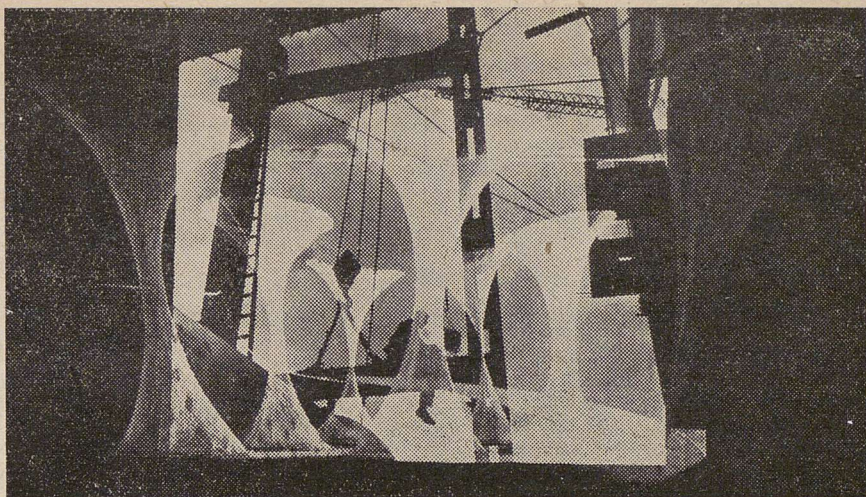
vadle transportního pásu, od něhož už kdysi divadelníci upustili, protože nebyl technicky dokonalý. Samozřejmě to není nový prostředek, jenže dnes už je technicky v takovém stavu, že je možné jej výtvarně a přitom funkčně na jevišti využít. Ovšem, s každou moderní technikou je to tak, že se s ní musíme naučit nejdříve zacházet — jako malíř, který dosud maloval jen sepií a najednou se dostává k barvě.

Neznamená to, že bychom se u jiných inscenací nevrátili zase k nejstarším výtvarným metodám, jsou-li pro umělecký záměr vhodné.

Obavy, aby technické prostředky na divadle nepřevládaly, jsou nesmyslné. Jevištní technika byla vždy pozadu za běžnou technikou doby. Říkám tomu, že v roce 1959 jsme ještě s jevištní technikou v období lunaparků a kolo-točů.

Na mnohé skvělé výtvarné výsledky se časem zapomnělo. Je to škoda. Znova objevujeme sovětské porevoluční divadelnictví, jenže sledujeme jen onu konstruktivistickou větev. Ale v sovětských muzeích je celá řada dokumentů o jejich divadle z dvacátých let, které tehdy svým moderním výrazem ovlivňovalo celý divadelní svět.

Stále ještě neumíme dost využívat těch prostředků, které už máme k dispozici. Považuji například světlo za znamenitého výtvarného pomocníka. U výpravy k Srpnové neděli osvětlením vznikl zvláštní mlhavý opar, který se do té doby docíloval jen svícením přes tyl. Tady se určitým nakloněním ploch střetávaly světelné lomy a vznikala ona iluze světelné mlhy. Začínáme nyní v laboratoři měřit světelnou hladinu na inscenacích. Chceme dostat přesné výpočty a odstranit zatím improvizaci ve svícení.



Studie ke světelnému divadlu za použití filmu (z roku 1945)

Navrhujete výpravy k činohře, opeře i baletu. Jsou tu nějaké odlišné výtvarné zákony?

Pro žádný jevištní útvar neexistuje nezměnitelné pravidlo. Záleží na celkové výtvarné a režijní koncepci. Dlouhou dobu se udržoval nepsaný zákon o jednotnosti podlahy pro balet. Ve výpravě k Hanušově Othellu jsem tento zákon klidně zrušil, tančí se na několika plochách, ovšem všechny mají stejný a přesný sklon, jaký je v Bolšom těatru v Moskvě.

Co říkáte tak zvaným tradičním výpravám?

Ani tady neexistuje žádný striktní zákon, podle kterého bychom museli udržovat výpravy třeba k Prodané nevěstě, jak ji pamatují ještě naši dědové. Je tu určitá konzervativnost, ale není nezměnitelná, podaří-li se odvodnit celkovou koncepci inscenací. Totiž: odvodnit ne na papíře, ale aby ji divák vřele přijal. Tak dlouho diskutovaná „bruselská“ Prodaná nevěs-

ta s šátky má například srdečný ohlas u publika.

Spolupráce režiséra a výtvarníka?

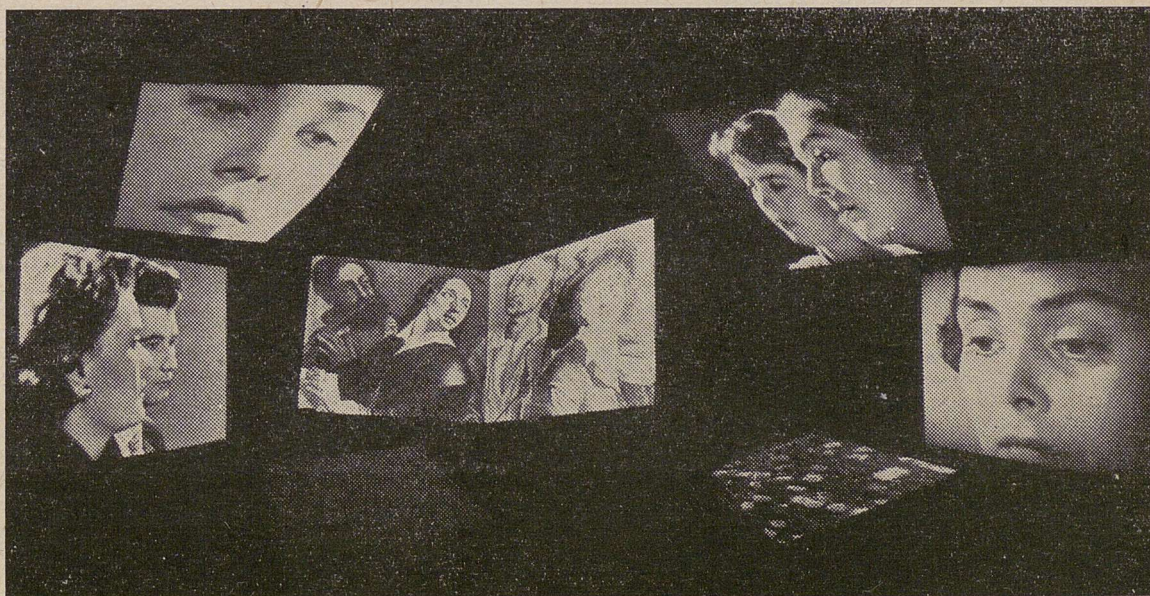
Nejvíce spolupracuji s režiséry Radokem, Krejčou, Pleskotem, Kašlíkem a Theinem. Režijní i výtvarné nápady se prolínají, můžeme už mluvit i o výtvarné režii. Je nutné dojít k jednotné koncepci celého představení, vycházet z jednoho kořene a k jedinému cíli. Velmi záleží na přesnosti. Všechno v inscenaci musí mít svůj účel. Laterna magica by bez přesného scénáře byla nemožná. V každé inscenaci musí jít o určitou myšlenku. Je možné se mýlit, ale nesmí to být hloupé chyby. Hledačská práce je na scéně nutná (neříkám tomu „experiment“, nemám to slovo rád) — i za cenu omylů.

A ještě poslední otázka:

Smysl výtvarné práce na jevišti?

Scéna musí zachycovat rytmus doby.

DD



JEVIŠTNÍ PROJEKCE

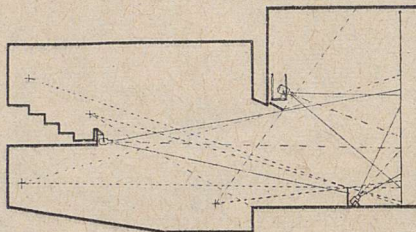
V posledních letech vystoupil opět v jevištní osvětlovací technice do popředí problém jevištní projekce. Požadavky našich uměleckých pracovníků i mnohé příklady ze zahraničních divadel a konečně i velký úspěch polyekranu a laterny magiky arch. J. Svobody a rež. A. Radoka v Bruselu podněcují mnohé jevištní konstruktéry sestavit potřebné přístroje i pro naše divadla. Promítaný obraz má mnoho lákavých vlastností výtvarných i hospodářských. Představa téměř neomezené zásoby projektů v malé krabici vytváří vidinu, která by znamenala převrat v jevištní technice. Bohužel je to pouze vidina. Promítnutý obraz není a nebude univerzálním jevištně výrazovým prostředkem, ale bude tvořit pouze jeden článek v řetězu ostatních technik. Náslavná aplikace metody projekce na každý druh dekorace by projekci snižovala na pouhou náhražku malby. Projekce není náhražkou ničeho, je to výtvarně velmi výrazná technika a její použití musí vždy ovlivňovat záměry umělecké.

Použití projekce je také silně omezeno technickými předpoklady, které zaručují její dobrou kvalitu. Inszenátoři — zvláště na menších a malých scénách — musí pečlivě zvážit nejen uměleckou oprávněnost projekce, ale i řadu omezení, která budou muset pro zdar projekce v jiných oblastech divadelní práce přinést.

Obrazy můžeme promítat různými způsoby, z nichž každý má řadu výhod, ale současně řadu nevýhod, proto je nutné nalézt pro každý obraz vhodnou technickou předpoklady.

Projekci dělíme podle stanoviště projekčního aparátu na zadní a přední, dále na projekci statickou a pohyblivou. Pohyblivé projekce dosáhneme různými druhy efektních předstávek nebo promí-

tacím aparátem pro pohyblivý film. Projekční aparáty všech druhů mají mít širokoúhlou optiku, aby nebyly nutné ex-



Obr. č. 1

trémní vzdálenosti aparátu od projekční plochy.

PROJEKCE PŘEDNÍ

Na bílou nebo barevnou plochu (horizont apod.) promítáme zepředu ze stanoviště nebo jiného prostoru obraz (Obr. č. 1). Velikost obrazu je podmíněna vzdáleností projekčního aparátu od projekční plochy a druhem optiky.

Výhody: na projekční plochu nejsou kladeny mimo rovnost žádné zvláštní požadavky, aparát může být vzdálen od projekční plochy dostatečně, protože ve směru od projekční plochy dopředu je většinou celá plocha jeviště a celé hlediště.

Nevýhody: s promítnutým obrazem jsou zároveň promítány nežádoucí stíny herců. Mezi projekční plochou a zdrojem nesmí být žádná část dekorace nebo jevištního zařízení. Navázání promítaného obrazu na dekoraci je velmi obtížné.

Přední projekce je vhodná pro promí-

tání mraků, sněhu, mlhy, deště, hvězd, měsíce, dále pro projekci všech obrazů, které nenavazují na dekoraci a do jejichž světelného kužele nemůže vstoupit herec.

PROJEKCE ZADNÍ

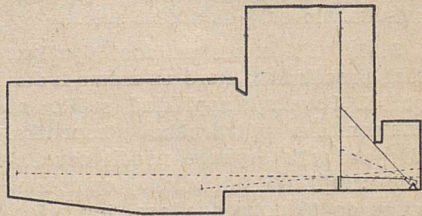
Na projekční transparentní plochu (textil, umělé hmoty) je zezadu promítán obraz. Velikost obrazu je závislá na vzdálenosti aparátu a optice.

Výhody: transparentní projekce jako každé transparentní osvětlení odhmotňuje promítaný obraz a zdánlivě jej vzdaluje. Nežádoucí stíny herců a dekorace jsou úplně vyloučeny. Navázání promítaného obrazu na dekoraci je při trošce pečlivosti snadné.

Nevýhody: projekční plocha musí být dostatečně transparentní, aby se nesnížila světlost obrazů. Plátno by mělo být bežešvé. Málo divadel má vhodné prostorové podmínky za projekční plochou. Projekční aparát musí být umístěn tak, aby diváci neviděli světelný zdroj (Obr. č. 2).

Zadní projekce je vhodná pro všechny druhy obrazů, které navazují na dekoraci, a pro všechny projekce rámované dekorací. Dále pro takové druhy projekce, kde herec nebo nějaký předmět se má přiblížit k projekčnímu plátnu.

Každý druh projekce předpokládá použití co nejsilnějšího projekčního zdroje 1000—5000 W. Při nasvětlování scény se



Obr. č. 2

Glosy o uměleckém přednesu

Z PÓROTCOVA ZÁPISNÍKU

Často se naříká na malý společenský dosah současné poezie. Poměrně nízké náklady básnických sbírek, v porovnání s desetitisícovými náklady románů, snadno vedou k takovým malomyslným úvahám, které ovšem velmi povážlivě zkreslují skutečný stav věcí. Neboť ten faktický společenský ohlas současné poezie se rozhodně nedá měřit nakladatelskými údaji v tiráži o počtu výtisků té které sbírky. Cožpak sám masový rozrůst recitace hlavně mezi mládeží nesvědčí nejvýmluvněji proti takovému povrchnímu a skeptickému podceňování čtenářského ohlasu a společenského dosahu poezie?

Ludmila Pelikánová má pravdu, zve-li umělecký přednes u nás **hnutím**. Opravdu, masově se u nás přednáší. A tato armáda recitátorů, rok od roku narůstající, má bezpočtu posluchačů, promlouvá slovy básníků i k těm, kteří nikdy nevzali z nejosobnější potřeby do rukou knížku veršů.

Je-li u nás zatím čtenářský ohlas poe-

zie opravdu malý, pak společenský dosah poezie je veliký, je masový. Věřím, že přímo úměrně s růstem kvality a kvantitativního uměleckého přednesu bude se zmnožovat poetizace našeho života.

*

Podkuřování čtenářům a recitátorům poezie, které tak často bývá v nejrozmanitějších soutěžních kláních uměleckého přednesu, je trapné a zbytečné. Cožpak je četba poezie nějakou zvláštní zásluhou, kterou by bylo třeba halasně oceňovat? Básník Oldřich Mikulášek měl nastrokrát pravdu, když na loňském Wolckrově Prostějově brojil proti tomuto nešvaru.

Buďto je ti, čtenáři a recitátore, poezie samozřejmou každodenní solí života, anebo je ti jen prostředkem k účasti v celostátní soutěži a slouží k ukolení tvého slávyčtivého exhibicionismu — třeba v Prostějově. Je jich ještě dost,

*

těchto samolibých svátečních, „soutěžních“ přednášek. Někde si je dokonce pěstují pro reprezentaci okresu či kraje v „celostátním měřítku“. Poznájí se naráz. Jsou to třeba ti přestárlí dvacetiletí kmeti, narcisovsky sebeokouzlení svým „uměním“ do propastných hloubek šaržírovaného „podmanivého“ basu, stavějící na odív exkluzivní repertoár, kterému sami valně nerozumějí.

Prózu čte kdekdo. Poezii málokdo.

Poezii recituje kdekdo. Prózu přednáší málokdo. Próza je v repertoáru našich uměleckých přednášek už po léta a tradičně Popelkou, zneuznávanou, nevyužitou, podceňovanou.

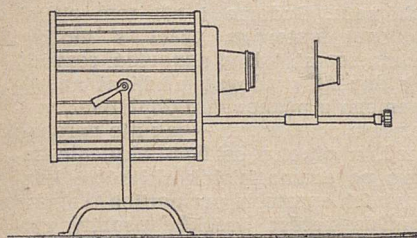
Próza se totiž přednáší mnohem obtížněji než poezie, ať se to zdánlivě jeví jakkoliv protismyslně. Už repertoárová volba je náročnější, protože se mimo jiné málokdy obejde bez tvůrčích dramaturgických zásahů do textu. Mám zkušenost, že průměrný recitátor poezie volí svůj repertoár namnoze s převažujícím zřetelem formálním, kdežto ideová hlediska repertoárové volby, společenská závaž-

musí celkově snížit hladina osvětlené scény. Mezi projekční a hrací plochou musí být vytvořen co největší odstup. Všechny ruby dekorací mají být opatřeny černým nátěrem. Podlaha, alespoň v bezprostřední blízkosti projekční plochy, má být potažena černou nebo tmavou látkou nebo kobercem.

PROJEKČNÍ APARÁTY

Aparáty pro statickou projekci jsou poměrně jednoduché. Mohou to být speciální aparáty nebo soustavy objektivů, jež se připevňují na normální reflektor, který má namontované optické saně. (Obr. č. 3.)

Pro pohyblivou projekci se používají různé efektové předsádky, nasazované na projekční aparáty nebo reflektory. Předsádka kotoučová má výměnné diapozi-ty v podobě kotoučů, kterými otáčí pomocný motorek. Předsádka pro horizontální pohyb používá diapozi-ty pásové, kterým posunuje motorek. Nejdokonalej-



Obr. č. 3

ší efektovou předsádkou je předsádka pro nekonečný filmový pás. Tato předsádka je opatřena zrcátkem, které odstraňuje zkreslení projekce a jehož otáčením lze změnit pohyb projekce z vertikálního na horizontální. Filmovým pásem opět pohybuje motorek (obr. č. 4).

Projekční aparát pro normální film by byl sice velmi vhodný, ale mnohé pohyblivé projekce na jevišti probíhají značně

dlouhou dobu a spotřeba filmového materiálu by byla značná. Také soustava objektivů by musela být upravena pro širší úhel projekce.

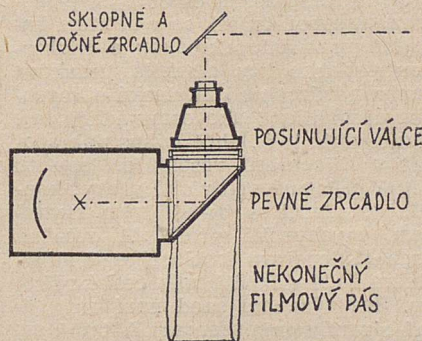
Velmi zajímavým druhem projekčních aparátů jsou panoramatické a mrakové přístroje s nízkovoltovou žárovkou bez optiky. Panoramatický přístroj pro statickou projekci je válec z průhledné hmoty, v jehož středu je projekční nízkovoltová žárovka, která má vysokou svítivost a téměř bodové světlo (žhavené kovové vlákno zaujímá velmi malý prostor). Na průsvitném válci malovaný obraz je promítán jako stín na kruhový horizont. (Obr. č. 5.) Tento aparát je vhodný pro méně náročné obrazy (mraky, jednoduše členěné krajiny apod.).

Na stejném principu je založen i přístroj pro panoramatickou pohyblivou projekci mraků, vln, kouře, mlhy apod. Je to válec s nízkovoltovou lampou, kterým zvolna otáčí pomocný motor.

Oba uvedené přístroje jsou vhodné pouze pro projekci na kruhový horizont.

DIAPOZITIVY

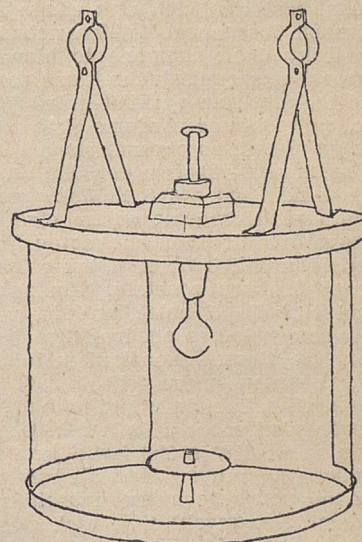
Mohou být přímo kreslené nebo malované, dále přefotografované kresby nebo normální fotografie. Skla diapozi-tyv musí být kvalitní, a kreslířský, malířský ne-



Obr. č. 4

bo fotografický materiál musí být odolný vůči vyšším teplotám.

Téměř každá projekce je doprovázena velmi nepřijemným zjevem — promítaný obraz bývá různě zkreslen, protože osa světelných paprsků téměř nikdy nedopadá kolmo na projekční plochu. Šikmo dopadající světelné paprsky samozřejmě promítají obraz zkresleně. Toto zkreslení lze odstranit zrcátkem (obr. č. 4) nebo přefotografováním diapozi-tyv do opačného zkreslení, než ke kterému dojde při normálním promítnutí.



Obr. č. 5

Technika projekce je pro nedostatek kvalitních aparátů velmi obtížná, vyžaduje výhodné podmínky prostorové a zkušené obsluhivatele. Její použití nesmí být náhodné a diktované pouze touhou po „modernosti“. Nedokonalá a nevhodně použitá projekce pouze zatemní jeviště a dezorientuje diváka.

JINDŘICH DUŠEK

nost a potřebnost voleného díla, bývají u něho druhořadé. Avšak formové, prózické kvality verše, viděny samy o sobě, v odpojení od ideje a obsahu básně, vedou k formalismu: recitátor se opájí rytmem, rýmem a hudebními kvalitami básně, kdežto sám její smysl mu uniká. Naproti tomu próza si při přednesu přímo vnucuje, aby už na samém počátku repertoárové volby stál určující zřetel ideově tématický, výsostně si podřizující formové výrazové prostředky. Už proto zřídka kdy se lze setkat u uměleckého přednesu prózy s výlučným formalismem.

*

Volba přednášečova repertoáru je především aktem vnitřního souznění básníka s přednášečem, je nejvýmluvnější vizitkou jeho vzdělání, sečtenosti a vkusu, jeho zálib, je měřítkem jeho schopnosti nebo neschopnosti učinit z přednesu akt živého, aktuálního společenského činu. Repertoárová volba je tedy u uměleckého přednesu téměř výlučně záležitostí individuální a nelze ji proto bez nutných škodlivých důsledků nikomu povinně předepsat. Tato individuál-

nost repertoárové volby je ostatně jedním z předních charakteristických znaků, jež vymezují umělecký přednes jako samostatné, svébytné umění.

Vzpomeňme, jaké objektivně záporné důsledky měl povinně předepsaný Jiří Wolker na loňském II. Wolkrově Prostě-jovu. Povinná ukázka z Wolkrova díla tam tak často byla rozpačitě neprožitá, nepřesvědčivá, ideově i formálně nezvládnutá. Druhý svobodně volitelné dílo pak naopak vyvěralo, díky spříznění s autorem, z hlubinného prožitku, strhovalo a přesvědčovalo a bylo s to vyjevit i skrytý význam a emocionálnost pod-těxtu.

Povinný Wolker ublížil hodnocení řady soutěžících. A ublížil, totéž se ví, hlavně — Jiřímu Wolkrovi!

*

„Přiblížil se profesionální úrovni!“

„To je takřka profesionální výkon!“

Tak i jinak, ale vždycky s tím zaklí-nacím jednovýchoďným adjektivem, se většinou v porotách zdůvodňuje primát toho kterého soutěžícího.

Nuže, znám řadu profesionálů, kteří by třeba právě v Prostějově katastrofálně pohořeli. Známe řadu šmíráckých fušerů umění, řadu lajáckých divadelních melouchářů a příživníků prken, kteří také občas — za tučný honorář ovšem — z bo-žího dopuštění i recitují. Bývá z toho ně-kdy profanace básníka, umění i obecn-stva.

A jsou to „profesionálové“. Jejich řady našťáště už řidnou, kvalitativní vzestup našeho divadelnictví je jistě dlouho ne-strpí. Ale zatím jsou.

Lze tedy — bez urážky třeba k takové-mu dr. Jaroslavu Blažkovi nebo karlo-varské Šmakalové — hodnotit jejich strhující výkony jako „profesionální“? A lze tak učinit bez urážky k umělcům, kteří ex professo tvořivě zvelebují umění živého slova?

Ošidné adjektivum „profesionální“ už raději v tomto smyslu nepoužívejme. Mluvme spíše o vrcholcích přednášeč-ského umění, ať už je vytvářejí umělci z povolání nebo umělci amatérští. Přiblí-žíme se tím pravdě.

PŘEMYSL WIESNER

Jiráskova Kolébka patří do kmenového ochotnického repertoáru, i když se na ochotnickém jevišti neobjevuje v poslední době právě nejčastěji. Bylo o ní už mnoho napsáno, mnohokrát byla analyzována v diskusích po představení, s obecněním i porotami. Tolik, že je snad nemožné, aby něco zůstalo bez povšimnutí. Viděli jsme ji už v tolika jevištních podobách, od těžkopádně historizujících až k násilným stylizacím. Inscenovat Kolébku nebude tedy těžký úkol: znamená to hlavně vyvarovat se samoúčelného hraní, znamená to, snažit se vyjádřit právě jen tolik, co ve hře je. Budeme jistě mít stále na zřeteli, co chceme vlastně lidem svým představením povědět, proč a jak k nám má právě Kolébka promluvit živě. Nebudeme ovšem mnoho mudrovat nad drobnou anekdotou Kolébky. Připravili bychom ji tak o lehkost a půvabnou prostotu. Tím zase nechci říci, že jí nelze vyjádřit víc než tu samovolně se podávající radost ze hry, ze života, okouzlení mládím.

Podívejme se jen na toho nadutého a pánovitého Daniela z Mrákotína: je to bezohledný sobec a kořistník. Obobacuje se na účet svého krále, krade. A tuhle svou pravou tvář skrývá za přehnaně zdůrazňovanými morálními zásadami. Nevymyslí si je však sám: jsou to vskutku dobové názory — vlada císaře Karla se chýlí ke konci, v Čechách je plno horlitelů za očistu života. Jenže purkrabí na jívě se na těchto názorech přiživuje, zneužívá jich, aby zvětšil svou osobní moc a majetek. Vystupuje jako jejich zastán-

ce, a při tom posiluje své panství. Hledá nemravnost jinde, než kde skutečně je. Slídí po ní u těch, jež chce ovládnout. Převrací tedy svět naruby: bojuje proti radosti prostých, místo proti zpanštlému přepychu. Olupuje lidi dvakrát — svým násilím, i tím, že se pokouší vzít jim jejich bojovnou myšlenku. Tím je tedy nejvíc nebezpečný. Ale to všechno — přes konkrétní historické určení — nás ovšem nesmí svést. Kolébka není historická hra. Historické je tu jen pozadí, atmosféra. Ale i kdybychom měli před sebou historickou hru, nehráli bychom ji pouze jako obraz minulých dob. Hledali bychom v ní dnešní smysl. Nuže — stále jsou ještě i v naší společnosti pokrytečtí traviči studní, bezohlední sobci, kteří jdou za svým osobním prospěchem a obohacením, zahalení — tentokrát — do roucha pokrokových frází. Proti nim stále ještě bojujeme. A ujasníme-li si takto i směr útoku v Kolébce, bude pro nás snadnější určit i žánr hry. Zároveň nám toto zjištění dá pevnou ideovou páteř inscenace.

Pokud jde o formální stránku tohoto dramatického žertu, chtěl bych připomenout aspoň to, jak se v určitém kolísání mezi jednoaktovkou a tříaktovou podobou hry odrazila Jiráskova snaha navázat na linii české obrozené dramatiky (jako ostatně i jinde). Vidím totiž v Kolébce pokus pokračovat v Klicperově veselohře. Jsou tu četné příbuzné motivické prvky: konflikt studentů s domýšlivým nadutcem, myslivecké prostředí, záměna osob (Klicperovo kuklení) a v neposlední řadě důležitá role české přírody. Bez významu snad není ani příjímá slovní reminiscence: „A teď dobrou noc a dobré jitro!“

Půvab Kolébky je tedy zejména ve způsobu, jakým se vážná situace nakonec vyřeší s vyrovnáním úsměvem. Že je děj Kolébky spíše vážný než veselý, na to upozornil už Z. Nejedlý. Inscenačním úkolem bude tedy také nalézt správný výraz pro tento určitý zlom, který ve hře je. Kvůli němu nemůžeme spoléhat jen a jen na lyrickou scénu a hrát Kolébku jako pouhou hru o lásce a mládí; nemůžeme však také spoléhat pouze na komičnost situací a spokojit se s fraškou v groteskně nadnesených figurách. Uvážíme rozumně všechny v ní obsažené motivy: vážné, lyrické i humorné. Přes všechno citové okouzlení, přes všechny humor se tu především srážejí dva světy. Z. Nejedlý to formuloval velmi přesně: při určitém nedostatku slovní poetické výplně se tu Jirásek projevuje spíše jako dramatik než jako lyrik. I když už je jasné, že radostné mládí je silnější než jeho pomlouvační protivníci, stále zůstává děj na krůček od možnosti zvratu v novou prudkou srážku. Pravý humor se ostatně netají vážností okolností; vzniká jim navzdory a je konečně i důkazem, že nad nimi vítězíme. Kolébka nám takto dává optimistickou důvěru v tuto sílu člověka.

Budeme tedy mít stále na paměti, že tu s prospěchem uplatníme co nejširší rejstřík výrazových prostředků, abychom nakreslili vskutku živý, realistický obraz živých lidí, tedy i těch záporných typů. Nebudeme si vázat ruce schválností „stylu“ předem vydaného, pramenícími nejčastěji z touhy po originalitě na nepravém místě. Nejpůvodnější režie bude ta, jež čerpá z možnosti a smyslu hry samé, protože jim věří. A těch možností tu opravdu není málo: od milostného toužení, žertu a písničky, přes líbezný humor i kousavou satiru k skutečnému zápasu — je to kontrast na kontrast. Ani na chvíli ať nám tedy nezanikne v sebezajímavějších podrobnostech jasné vědomí, jací že to stojí proti sobě protivníci. Divák má tušit trvale nevyhnutelnost srážky. Jistěže si takto nezjednodušíme Kolébku do nějakého schématu. Budeme i při tom citlivě sledovat autorovu práci s motivy. Všimneme si, jak je napovídá, rozvádí, jak dovede gradovat, přidávat na významech a poznenáhlu doplňovat, vracet se a obměňovat — jak nic neřekne hned, naplno a schématicky, ale teprve po dramatických oklikách, kontrastních zvratech, peripetiích. To nám pomůže nalézt Jiráskův osobitý rytmus v kompozici, přímo hudebně citelný: tempo a délku vkládaných epizod, jimiž se zvyšuje napětí. Ale i ony jsou přímo vybudovány, od expozice k vrcholu — a namnoze na příbuzném nebo kontrapunktickém motivu k hlavní dějové linii.

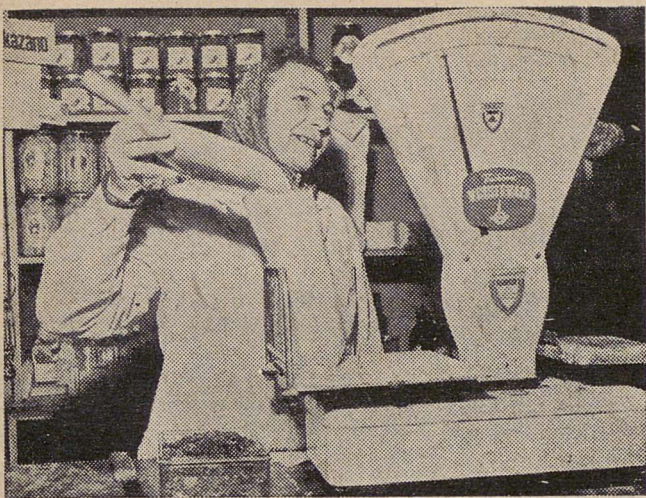
Aspoň dva příklady za ostatní. Od začátku se naznačuje, že milenci mohou očekávat pomoc od mladého krále. Ale jakými oklikami nás autor vodí než k tomu dojde. Kolik dovede na malé ploše vytěžit ze svého námětu. To nám nemůže nebýt pobídkou, pokusit se po jeho příkladu vybrousit představení v třípíťvý klenot, kterým také Kolébka v naší dramatické literatuře jest. A na druhé straně: jak dojde ke střetnutí mezi venkovany a purkrabím. Je vážné, odehraje se však prudce a náhlé zesměšnění Daniela z Mrákotína vyplyne nenásilně ze situace. Neočekávanost takového obratu působí komičtější než karikatura. A jak je konečně odhalen? Nelitostně, ano surově — a tedy v podstatě opět vážně; teprve v samém konci se utváří groteskní situace. Ale i v tom boji, závasech — neustále se tu někdo dorozumívá šťastnými úsměvy přes hlavy ostatních se svým partnerem. A to královské vítězství nadějněho mládí je v základě radostně vážné, jako celá hra.

Závěrem bych ještě rád upozornil na funkci cézur, dramatických pauz. Uvážíme-li ono známé kolísání mezi jednoaktovkou a touto podobou hry, rozebereme-li si kompozici, nemůžeme nepocítovat pauzu před třetím jednáním (pro přestavbu obyčejně delší) rušivě. Měla by být co nejkratší. A naopak, pauza po prvním jednání snese určité napětí odkladu, zejména vzhledem k navázání dějovému.

KRNOV OCHOTNÍKŮ

Po dvou národních přehlídkách pořádaných v Krnově, které byly hodnoceny jako mimořádně úspěšné, objevil se v pozadí velký otázník. Národní přehlídky se letos a snad ani v příštích letech nekonnají — a co teď s Krnovem? — Z Ústředního poradního sboru vyšel návrh, aby byla na Moravě vytvořena taková tradice, jaká je v Čechách v Hronově. Tato tradice by měla místo pořádání v Krnově, kde jsou pro to všechny předpoklady: krásné a velké divadlo, moderně vybavené diviště, schopní organizátoři atd. Návrh byl Radou ONV přijat a na návrh Okresního poradního sboru pro divadlo byla akce nazvána „Divadelní máj v Krnově“. Nejlepší soubory z krajů Jihlava, Brno, Olomouc, Gottwaldov, Ostrava a Žilina budou zde hodnoceny ústřední porotou, které toto soustředění umožní výběr souborů pro XXIX. Jiráskův Hronov. První pracovní schůzka přípravného výboru byla uskutečněna dne 4. března 1959 a stanoveno datum zahájení „Divadelního máje“ dne 23. května. Potrvá do 30. května 1959. Členové přípravného výboru jsou si velmi dobře vědomi krátkého času ke zdárnému zajištění tak velké akce, ale věří, že přes všechny potíže zajistí vše tak, aby Krnov zůstal tradiční chloubou ochotníků.

J. Rozprým



Když děláš průzkum vesnických souborů, najdeš v devadesáti procentech vždycky jednoho člověka, který je duší celého divadelního dění, hybnou pákou života souboru, inspirátorem a organizátorem všech kulturních akcí v dědině. V pohraniční obci Nová Pec je takovým iniciátorem předsedkyně místního výboru čs. žen, vedoucí prodejny Jednota Anna Svitáková.



Nejmladší představitel prý při zkouškách projevoval staro-ochotnické manýry a pravidelně nakláněl hlavu směrem k spásné napovědce.

Dvě Maryčky se setkaly a všechno dobře dopadlo — i v představení Rudého koutku n. p. Šumavské pily v Nové Peci.



Na scéně a v životě



Ve všední den předseda závodního výboru ROH Jiří Zachař, se v neděli promění pro radost dětí v ševce Šídlo.



Tohle jsou představitelé Rýbrcoula a komorné z představení Dvou Maryček. Vyfotografovali jsme si je už v sobotu dopoledne při jejich každodenní práci v místním závodu Šumavské pily.

A máš poslední záběr z představení ukazuje talentovanou sedmnáctiletou ochotnici Evu Šimečkovou.



FOTOREPORTÁŽ VLADIMÍRA SOMMRA
DO POHRANIČÍ ZA DVĚMA MARYČKAMI

ANKETA

1. V čem vidíte rozdíl mezi profesionálním a ochotnickým divadelnictvím?

Tvrdí se, že rozdíl je v tom, že herec profesionální hraje za peněžitou odměnu, kdežto ochotník zadarmo a ještě často na svoji lásku k divadlu doplácí. To je pravda. Ale těch rozdílů je ještě mnoho a mnoho. Jen jeden z důležitých: herec profesionální zkouší hru v době zařízení zkušebních a závěrečné zkoušky zkouší v úplné dekoraci na jevišti, na kterém představení hraje. Zkouší jednu hru průměrně jeden měsíc, tj. při průměrné pracovní době pěti hodin denně cca 130 hodin. Herec ochotník zkouší většinou třikrát týdně, večer po celodenní práci tři nebo čtyři hodiny, to je v měsíci 48 hodin. Zkouší ve většině případů v nevhodných místnostech, bez dekorací a často ani na generální zkoušku se nedostane na jeviště, na kterém později hraje. Je tedy nucen zkoušet delší dobu, ale v naprosto nevhodném prostředí a za značně ztížených podmínek. Herec profesionální je stále pod kontrolou odborné kritiky, což mu napomáhá v jeho práci umělecké, herec ochotník jen ve zcela výjimečných případech. Ale poslání obou je naprosto stejné.

2. Má mít ochotnické divadlo jiný repertoár než profesionální — a jaký například?

Ochotnické divadlo v Praze a v městech, kde je profesionální divadlo nebo kam zajíždí, má jistě mít jiný repertoár. Nemá přece smysl hrát tytéž hry jako divadlo profesionální. Je to zbytečné plýtvání sil. Ochotnický dramaturg má možnost výběru v nepřeberném množství her současně nehraných, zapomínaných a hlavně pak v hrách autorů nových, které se z různých příčin nedostanou na repertoár divadel profesionálních.

3. V době rozvoje profesionálního divadla, filmu, televize a rozhlasu má ještě ochotnické divadlo své poslání?

Jistě ano. Je třeba jen je hledat a nekráčet vyšlapanou cestičkou. O jednom rysu tohoto poslání jsem se zmínil již výše: pomoc českým autorům. Je mnoho dramatických autorů, kteří nespátřili své hry na jevišti. Posílají je divadlům profesionálním a dostávají je zpět s různými připomínkami. Víme, že jsou to hry slabší, nehodící se profesionálnímu divadlu, ale jejich uvedení na scénu ochotnického divadla by autorem prospělo. Viděl by a slyšel by hru v jevištním provedení, mohl by se poučit z chyb, kterých se dopustil, a hlavně neztratil by chuť k dalšímu psaní a tak by mohl vyrůst nový dramatik. Nestálo by to za to? — A co výchova nového diváka? Vesnické divadlo zajíždí do odlehklých vesnic a vesniček. V nejlepším případě přijede do téže obce dvakrát do roka. To je skutečně výjim-

ka. Ale při nejlepší vůli nemůže jinak. Zde je poslání pro vesnického ochotníka a členové Vesnického divadla jistě velmi rádi pomohou jak radou, tak i skutkem.

4. Co oceňujete na ochotnickém hnutí a co byste rád změnil nebo odstranil?

Ochotnické hnutí plně oceňuji, vždyť z něho nám vyrostlo divadlo profesionální. Vzpomeňme jen na Tylovo Kajetánské divadlo. Z řad ochotnických divadelníků nám vzešla velká řada významných českých herců slavných jmen. Takové hnutí nelze podceňovat. A co bych si přál? Aby herec profesionální šel ruku v ruce s hercem ochotníkem za dobrým českým divadlem, aby našim hercům profesionálním byl zářným vzorem nepomenutelný Eduard Vojan a Otylie Sklenářová-Malá, kteří zajížděli mezi ochot-



Z pohádky Mluvíci prsten v provedení souboru Jitřenka — ZK Benar Litvínov

níky a pomáhali jim k zdokonalování jejich práce i v těch nejzaprlednějších místech naší země. Pohrdání a zesměšňování ochotnické práce svědčí o neinformovanosti toho kterého profesionálního divadelníka a nějaké vynášení se pracovníků ochotnických nad profesionální, jak se často stává, svědčí o hlouposti. Nejlepší hereckou vlastností je skromnost a pokora. Domýšlivost a mafoukanost bývá počátkem úpadku. Pro všechny naše divadelníky by mělo být svaté Tylovo „Všechny naše kroky musí vést k lásce k národu a jeho štěstí“.

JIRÍ V. GSÖLLHOFER,
Vesnické divadlo

Pro příští čísla časopisu připravujeme závěr ankety. S lítostí jsme probírali hromadu příspěvků, které už nebudeme moci pro nedostatek místa otisknout. Chceme alespoň stručně s nejvýznamnějšími naše čtenáře seznámit, a tak jsme z různých odpovědí sestavili několik pestrých celků.

ODPOVÍDAJÍ OCHOTNÍCI:

1. Co považujete za nejpálčivější problém ochotnického hnutí?

Jeho ideovost. Snad namítnete: Copak se o ní málo píše? Píše se dost a také mluví. Ale již z toho, že děláme anketu, je patrné, že s nahodilostí už nevystačíme. Ochotník nemůže dnešku jen při-

hrávat, ale usilovat o to, aby přímo v něm hrál významnou roli. Čím? Hlavně svým politickým rozhledem a uměleckou zdatností. Hodně by mu přitom prospěla vlastní organizační základna, v čemž není hned třeba vidět ožívování někdejší ÚMDOČ. Neříkám, že by se o nás nikdo nestaral, ale i to je nahodilé a často ani ne dost zkušené. Ovšem, kde se musí starat o práci s knihou, lidové hudby, o recitační, pěvecké, taneční soubory a také o ochotnické divadlo, tam je opravdu obtížné dát každému, co mu patří. (Josef Zenkl, Tábor)

Soustavnost a cílevědomost ochotnické práce. Velkou většinu armády ochotníků netíží specifické problémy několika desítek nejpřednějších souborů, organizovaných vesměs při závodních klubech, souborů bohatě dotovaných finančními prostředky a s řadou odborných profesionálních poradců, avšak přece jen s omezeným okruhem své umělecké působnosti. Daleko závažnějším a naléhavějším problémem k řešení jsou otázky soustavné činnosti průměrných ochotnických souborů, které sice na Hronov neaspírují, ale které rovněž naší společnosti odvádějí seriózní a převážně pokrokové umění.

(Milan Egner, Mikulov)

Největším problémem ochotnického hnutí je nezájím mládeže o ochotnickou činnost ve městech i na vesnicích.

(Alois Dvořák, Ústí n. Orli.)

Při své práci v našem svazáckém vesnickém souboru narážím na problémy ponejvíce místního rázu. Netroufám si proto zevšeobecňovat a považovat je za problémy celého ochotnického hnutí. — První těžkostí, s kterou se setkáváme, je jeviště. Chceme-li hrát, musíme nejdříve jeviště postavit. Když dohrajeme, musíme je zase odklidit. Mohlo by zůstat trvale bez bourání, ale tím bychom se dostali do konfliktu s akumulací — a bohužel, kultura u nás musí před alkoholem prozít ještě ustupovat. Dalším problémem jsou kulisy. Máme jen dvoje. Situaci řešíme takto: buď hrajeme hry, které se nám do kulisy vejdou, nebo si kulisy vypůjčíme. Vlastní kulisy pořizovat nemůžeme, protože není místo na uskladnění. Nemáme ani šatnu; maskování se provádí na jevišti, převlékání za kulisy. Kostýmy si vypůjčíme od Divadelní služby. Poněvadž jsme malá vesnice, hrajeme hru, kterou jsme dva měsíce nacvičovali, jen jednou. Zaplatíme-li autorský honorář, za kostýmy, za kulisy, poplatek ze sálu a nevím co ještě, zůstane nám velmi málo. Všechny tyto problémy jsou u každého malého souboru na vesnici. Nezmiňuji se o nich proto, že bych chtěl naříkat. Je to jen úvod — než se dostanu k jádru věci. Proč tedy vlastně hrajeme? Protože máme rádi naše divadlo. Mnoho v něm chybí do dokonalosti, mnohé by bylo městským divákům k smíchu, nad řadou věcí by odborník zalomil rukama. Ale my máme své divadlo rádi, hrajeme pro pobavení i poučení svých spoluobčanů a sami máme radost z toho, když se nám práce daří. Vidíte, že uvedené těžkosti nejsou hlavním problémem ochotnického hnutí. Za nejpálči-

vější problém považují (z hlediska našeho souboru) nedostatečnou nebo vůbec žádnou pomoc kulturních pracovníků a všech, kteří mají s ochotníky co dělat. Chybí nám pomoc ve výběru her. Tedy za největší problém považují malou, zejména dramaturgickou pomoc ochotnickým souborům a nedostatek **dobrých** her ze současnosti, zejména z dnešní vesnice. Podtrhují dobrých, poněvadž náš divák, nerozumí-li snad dokonale umění, rozumí životu a nesnese, aby ho někdo „lakoval“.

(Alois Reich, Kroužek u Rousínova)

2. Jak byste řešil otázku mládeže v ochotnictví?

Především je třeba říci, že s mládeží v ochotnictví to není tak špatné, jak se s oblibou někdy říká a píše. Máme mnoho mládežnických divadelních souborů na školách, při organizacích ČSM na vesnicích, na závodech nebo ve městech po celé republice. Bohužel se však tyto soubory neudrží ve většině případů delší dobu při životě. Soubory se neustále mění, starší odcházejí, přicházejí mladší.

Jiná je otázka práce mládeže v souborech společně se starými ochotníky. Mládež se v této práci většinou neuplatní, protože jí není dána buď možnost nebo správné vedení. Přichází do souboru s teoretickými názory na divadlo, s nimiž ale nepochodí většinou u starších vedoucích ochotnických režisérů, kteří se snaží jít po svých vyšlapaných cestičkách. A je přece přirozené, že mladí hledají nové cesty. O mládeži se ví jen tehdy, není-li už nikdo jiný. Proto si myslím, že je lépe, když si mladí založí samostatný soubor nebo jakousi „mladou scénu“ některého souboru staršího.

(Vojín Miloš Dvořák, Litoměřice)

3. Co byste řekl k otázce vzájemné spolupráce ochotníků a profesionálů a jaké jsou vaše dosavadní zkušenosti?

Myslím, že nevrážlivost mezi ochotníky a profesionály se už přezila a její „skalní“ hlasatelé jsou v izolaci. Každý ochotník, který vidí široké společenské souvislosti v budování našeho nového divadelnictví, zná správné místo profesionálních divadelníků, které není v žádném protikladu proti ochotnickému divadlu. Spojuje nás jeden cíl, jedna snaha o divadlo vskutku národní ve smyslu představ našeho Tyla o budoucnosti českého divadla, o „společenský ústav“, o tribunu pokrokových idejí a o tvůrčí práci ve službách našemu diváku. Na této platformě se profesionálové a ochotníci vždy velmi rychle domluví. U nás ochotníčtí divadelníci jsou nejen návštěvníky profesionálních představení, ale dokonce organizují společně s ostatními osvětovými pracovníky divadelní návštěvy pořádáním cyklu her na předplatné. Profesionální divadelníci dobře vědí, že ochotnické divadlo jim nejen nekonkuruje, ale že vychovává pro ně další nové návštěvníky. Ani my, ochotníci, nevidíme v profesionálech své konkurenty. Učíme se od nich hereckému řemeslu a i jinak čerpáme od nich mnohá poučení. V souboru našeho závodního klubu jsme navázali spolupráci s některými členy Divadla pracujících v Mostě, zejména s režisérem Zdeňkem Buchvaldem.

(Karel Roubík, Litvínov)

ODPOVÍDAJÍ KULTURNÍ A OSVĚTOVÍ PRACOVNÍCI:

1. Jaký má ochotnické divadlo společenský význam v současné době?

Právě takový, jaký jsme mu přisuzovali v době probuzenecké: dosud se neskončila jeho buditelská úloha, jen se přesunula na jiné pole a ovšem nesmírně rozrostla. Tenkrát se jednalo o otázky národnostní, jazykové — dnes buditelská činnost lidového divadla spočívá ve vedení, usměrňování, osvětlování a popularizování v otázkách sociálních, politických a etických — a dále v tom, aby se divákovy obzory rozšiřovaly za hranice domácí produkce. Dnes je tu přece ohromný nápor, jímž k nám mluví dramatická produkce Sovětského svazu, Číny, lidové demokratických zemí a konečně je tu možný výběr z pokrokové produkce zemí západních. Přiznejme si, že náš lid stále ještě potřebuje vedení a poučování, aby se vyznal v tom přerostlém, složitém, stále se měnícím a vyvíjejícím dění dneška. A divadlo mu může dokonce formou zábavnou, poutavou a srozumitelnou dát odpověď na jeho nejistoty a pochyby. Především divadlo ochotnické, které, řekla bych, v civilně známých hercích představuje mnohem bližší a intimnější styk mezi jevištěm a hledištěm.

(Fr. Krejčová, Chlum u Zvíkovce)

2. Jakou ideovou úlohu byste mu určil pro budoucnost?

Tam, kde není možno častěji zhlédnout představení profesionálního divadla, tam má a bude ještě dlouho mít ochotnická scéna velké oprávnění. Televize a film, stejně jako rozhlas, nikdy nenahradí bezprostřední zážitek, jaký dává pohled na živé herce. I kdyby mi v televizi a filmu ukazovali květy vzácných druhů jablek, přece jen se vždy rád zadívám na jaře na růžový květ jabloně za vesnickými humny. Význam ochotnického divadla v budoucnosti bude naopak větší, až budou realizovány dnešní krásné výhledy do šťastných zítřků.

(Robert Jedlička, učitel, Zruč n. Sáz.)

Rozšířením filmu, televize a ostatních kulturních prostředků se, myslím, poslání ochotníků změní. Domnívám se, že bude ustupovat snaha napodobovat profesionální divadlo, které se bude spíše ochotnickou činností doplňovat. Ochotníci budou hrát to, co divadlo profesionální nebude moci nebo nebude chtít na scénu uvést. Už dnes se setkáváme, zvláště na venkově, s obavou, že obecnost bude srovnávat výkony ochotníků s výkony na obrazovkách, plátnech a profesionálních jevištích. Obecnost na venkově kulturně vyrostlo, to nelze popřít. Práce ochotníků se bude během času zaměřovat hlavně na malé formy a domnívám se, že se zvětší podíl autorské tvořivosti. Ochotnické divadlo se zaměří na své okolí, jeho otázky, problémy, události. Budeme-li toho umět využít, bude to větší ideová síla než jakou má ochotnické divadlo dnes.

(Oldřich Soutner, Plasy u Plzně)

3. Co považujete za jeho nejzávažnější nedostatek?

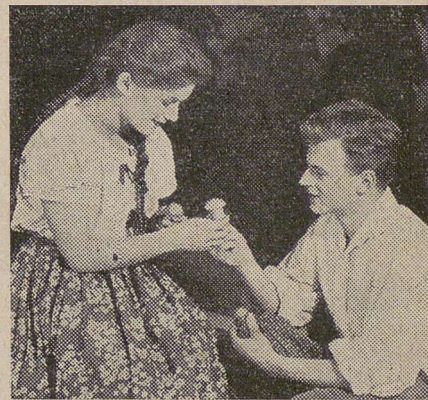
Je třeba vyhlásit neúprosný boj polo-professionalismu, který do ochotnického

divadla zanášejí divadelní řemeslníci a lidoví hudebníci. Nedivme se ochotníkům, že polevují ve svém nadšení, když veškerý finanční efekt jejich snažení pohlcují všichni ti „nezbytní“ pomocníci, bez jejichž spolupráce by se jim nepodařilo v současné době divadlo sehrát. Patří sem i starosti s pronájmem sálů a výší 11% dávek, kterou musí odvádět Dili. Všechna jejich námaha pak nepřináší žádný hmotný výtěžek, z něhož by se soubor mohl soběstačně pustit do další práce.

(Jiří Cach, ředitel ODO, Pardubice)

Za nejzávažnější nedostatek považují malé vědomí ochotníků o tom, že v každé chvíli na jevišti, ve zkoušce, v klubovně, při každém rozhovoru a činu plní ochotník nějakou ideovou úlohu. Znamená to, že musíme odstranit stav, ve kterém si ochotníci často jen zahrají divadlo. Dobírat se v diskusích právě té ideové úlohy každého činu v souboru, k tomu je potřeba umět pracovat se zbraní nejceněnější — s kritikou. To ještě nedovedeme — ejhle, druhý nedostatek ochotnického divadla! Ale nejen ochotníků samých. I nás, porotců, členů poradních sborů, pracovníků národních výborů i novinářů. Málokdy najdeme míru. Někdy řežeme nemilosrdně, jindy uspáváme na vavřínech. Jen pracovat s argumenty, dokládat, vysvětlovat podstatu se nám daří málokdy. A bojovat proti časté ochotnické ješitnosti a sebeobdivování také nedovedeme. Máme také málo smyslu pro nové, v ochotnickém divadle ještě méně než kdekoli jinde. Tradiční kolej ochotnického divadla je už příliš vyježděná, nedivme se, že po ní nelze jet rychlostí přibližující se československému úspěchu v Bruselu. Hledejme nové cesty, nečekejme, až nám je proslapou profesionálové. Vzpomeňme, co dokázali ještě jako amatéři Voskovec a Werich a konečně třeba i Rumburští na Hronově. — Musíme se naučit nově žít v ochotnických kolektivech. V radosti, v dobré náladě, v pestřím programu naší činnosti. To nám také může pomoci majít novou, třeba netradiční tvář ochotnického divadla.

(Jiří Valenta, krajský inspektor, Hradec Králové)



ZK Středočeské pivovary Benešov uvádí Zkoušky čerta Belínka od Zd. Horynové. Na snímku Lenka (J. Suchardová) a Jiřík (K. Rýdl)

Z OCHOTNICKÉHO ŽIVOTA

BATELOV. Žáci družiny mládeže při osmileté střední škole s elánem sehráli v minulých týdnech Endrisovu pohádkovou hru Krčín a třicet hasťmanů. Za slovo upřímné pochvaly stojí zejména zřetelná a dynamická řeč dětí. Tady bylo zvlášť dobře vidět pevnou a citlivou ruku režisérovu. Hrál se s původní scénickou hudbou a zpěvními vložkami jihočeského komponisty Karla Blažka, který tu uplatnil zejména krásné motivy jihočeských blaťáckých písní. Mladí herci sklídili velký úspěch. Sehráli hru dvakrát před vyprodaným hledištěm v rámci STM a porota označila jejich představení za nejlepší v okresním kole. **Jef**

★

TÝNIŠTĚ NAD ORLICÍ. 8. dubna se dožil sedmdesátin soudruh Ruda Srdečný, režisér divadelního souboru ZK Český nábytek. Je to zasloužilý a obětavý ochotník, známý svou kulturní prací v celém kraji. Působí ochotnícky již 50 let, a to nejen v Týništi, nýbrž i v Albrechticích n. Orli. a ve Žďáře n. Orli. Byl činným v bývalé ÚMDOČ a funkcionářem v sokolském divadelnictví. Nyní již po dlouhá léta pracuje v okresním poradním sboru v Rychnově n. Kn. a je členem soutěžních porot. Naše redakce se srdečně připojuje k blahopřáním.

★

KLADNO. Na začátku, jako vždy, bylo několik mladých lidí. Vyslovili svou touhu: vytvořit ochotnický soubor. Z jejich slov vyzařovala chuť, nadšení a mladický zápal. — Pracovníci domu osvěty a Rady ONV, na které se obrátili, mladé lidi podchytili. Pozvali je do domu osvěty a spolu s nimi, do jejich středu, přišli i členové Městského divadla. Přišli novému, mladičkému ochotnickému souboru pomoci radou i činem. Přišli a pomáhají dodnes. Vychovávají, sdělují své zkušenosti z teorie i praxe, dávají prostě členům souboru všechny základy divadelní práce na jevišti i mimo ně. Pod vedením zkušených herců se mladí pustili do práce. Kvapilova Princezna Rumpeliška, uvedená na scéně Městského divadla, byla první vizitkou ochotnické práce. A opravdu dobré práce. Další hru, Hrubínovu pohádku Sněhurka, zvíátka a sedm mužíčků, soubor nastudoval v režii herce Městského divadla Samka. Pět vystoupení — pětkrát zaplněné hlediště Městského divadla — je dokladem, že mladí si vedou dobře a že nám na Kladně vyrůstá dobrá nová generace ochotnického divadla. **J. Bejček**

★

BOSKOVICKO. Okresní poradní sbor pro divadlo má po své několikaleté činnosti za sebou kus úspěšné práce. Ve svých pravidelných měsíčních pracovních poradách sleduje průběh divadelní činnosti na okrese a kontroluje plnění pracovního plánu, který konkretizuje úkoly stranického usnesení o osvětě pro náš úsek. Okresní poradní sbor se snaží vytvořit divadelní soubory v těch obcích okresu,

kde dosud nepracují. Chce oživit činnost v těch souborech, jež ve své činnosti ustrnuly a ve všech souborech osobními návštěvami a péčí o kvalitní dramaturgii zvýšit uměleckou a ideovou úroveň. Od února vydává okresní poradní sbor pro divadlo za úzké spolupráce s okresním domem osvěty Boskovický divadelní zpravodaj, který informuje ochotníky o práci jednotlivých souborů na okrese. Věříme, že zpravodaj se stane bojovníkem ochotníků boskovického okresu za lepší divadlo. Dále připravujeme praktické školení ochotníků, které vyvrcholí okresní divadelní přehlídkou souborů kategorie A. Porota, složená z nejvýspějších členů poradního sboru, bude pro účast na přehlídce brát v úvahu veškerou činnost souboru. Měřítkem musí být dramaturgický přínos naší nové společnosti, kvalitní provedení všech her sehraných v poslední době a celkové morální hodnoty souboru. Nechceme, aby účastníkem přehlídky se stal soubor, jenž „vyšperkuje“ představení pro soutěž, které je třeba jediné za celý rok. Chceme, aby na Boskovicku přibývalo souborů kategorie B a také kategorie C. Máme na okrese pouze jediný soubor této nejvyšší kategorie, je jím ZK n. p. KRAS v Boskovících, a to je skutečnost, se kterou se ochotníci tak velkého okresu nemohou spokojit.

E. Škrobánek

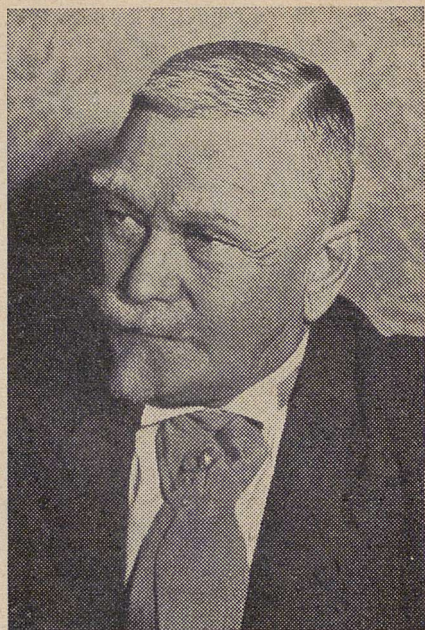
★

TURNOVSKO. S dosavadní divadelní prací s dětmi a pro děti nemůžeme být spokojeni. Jsou jen malé ostrůvky v onom okresním moři, kde se něco dělá. Nutno tu jmenovat především obec Odolenovice-Voděhrady, kde svědomitý učitel a ochotnický pracovník Zajíc dělá mnoho pro mládež. Jeho úspěchy podněcují i školu v Jenišovicích, kde K. Beran, pracovník v turnovském „Marku“, připravuje hezká představení. Dále to jsou Pačejovice s obětavou soudružkou učitelkou Holánovou a Hnanice, kde se rovněž dělá divadlo s mládeží anebo pro mládež. Uvedený výčet je mizivý. Téměř neuvěřitelně malý k počtu ochotnických souborů, kolik jich je na okrese. Mnohde se hubuje na vysoký věkový průměr u ochotníků, ale dát něco mládeži, sehrát pro ni něco, pěstovat v dětech zájem o divadlo, to je „namáhavé“. Neustále se volá po zainteresovanosti mládeže na kulturní revoluci na venkově, neustále se chce docílit toho, aby vesnice v podstatné části dávala mladým lidem to, co dává město, a přitom se mládež zatím nepozve ani hrát divadlo, ani se pro ni divadlo nehraje. Máme tedy — alespoň u nás na okrese — co dohánět!

V. Prádlér

★

ROUSÍNOV. Soudruh Josef Jaroš z dramatického odboru ZK ÚP Rousínov přes svých 63 let dosud čile tvoří nové a nové role v našich představeních. Zásadně odmítá napovědu, vždycky má usměvavou náladu a přichází ještě před zahájením do zkušky s povětivě naučeným textem



Josef Jaroš jako Dostigajev v Gorkého hře Jegor Bulyčev a ti druzí

zpaměti. Jenom několik divadelních her, ve kterých náš jubilant účinkoval: Naši furianti, Chirurg Platon Krečet, Léto, Loupežník, Sto dukátů za Juana, Mirandolina, Nemá kocour pořád posvícení, Pražský flamendr, Vrabčí hory, Slepice a kostelník, Jánošík, v poslední době Me-teor a Jegor Bulyčev. Jemu vděčí rousínovské obecní úřady za desítky estrád, v nichž hrál s mladistvou vervou. Zaslouhá a pěkná práce, kde přes fyzické stáří hoří jasným plamenem ochotnické srdce jednoho z nás. Za čtvrt století ochotnické práce díky Josefu Jarošovi, a mnoho úspěchů do další pětadvacítiky!

L. Čvančara

★

PRAHA. Vyvrcholením divadelní sezóny pražských ochotníků bude divadelní festival, který připravuje poradna LUT na dny 30. dubna až 14. května 1959. Má to být přehlídka významných inscenací celovečerních her pro dospělé, her pro děti a mládež a večerů malých forem, která by ukazovala významný podíl ochotnictva na rozvíjení kultury v hlavním městě našeho státu. Repertoárem má ukázat šířku zájmové činnosti ochotnictva, vliv na výchovu a podíl na zábavě pražských občanů a politický a umělecký profil pražských ochotníků. Podle plánu má být v rámci festivalu sehráno 9 představení her pro dospělé včetně malých forem a 7–9 představení pro děti a mládež. Inscenace budou doporučovány porotami z jednotlivých soutěžních úseků, po poradě s poradním sborem budou určení účastníci festivalu. Na festival však nemusí být vybrány pouze inscenace, které byly uvedeny v některé ze soutěží. Budou vybírány i z ostatních, běžných inscenací souborů. V rámci festivalu budou uspořádány i slavnostní představení, a to k 1. květnu, 9. květnu a 14. květnu (38. výročí založení KSČ). Celý festival proběhne v Divadle LUT na Žitkově, Střítné ulice. Každé představení bude mít svého patrona.

MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. Ve dnech 6.—11. března probíhala v divadle N. V. Gogola soutěžní přehlídka nejlepších vesnických souborů. 1. cenu, křišťálový pohár a broušenou vázu, získal soubor z malé pohraniční obce, divadelní kroužek OB Tří Sekery, za neobyčejně citlivé a přesvědčivé provedení Pavlíčkovy hry „Černá vlnka“. 2. cenu, broušenou vázu, získal divadelní soubor OB Chodová Planá za inscenaci Blažkovy veselohry Třetí přání. Myšlenka hry vyzněla v podání souboru jasně a důrazně a jedině místy příliš pomalé tempo zabránilo většímu úspěchu. 3. cenu získal dramatický soubor ZK OSP Planá za provedení Benedettiho hry Dobrou noc, Patricie. Zkušební soubor potvrdil svou dobrou úroveň a má podíl na dobrém průběhu a úrovni přehlídky. Čestné uznání získal soubor Jiří Wolker ZK Jáchymovských dolů, který v přehlídce vystoupil jako městský soubor mimo soutěž. Tento soubor, který patří mezi nejlepší v Karlovarském kraji, provedl s úspěchem hru Karla Stanislava Dům na rozcestí. Přehlídku posuzovala krajská porota ve složení: Jiří Dalík, laureát státní ceny a ředitel divadla V. Nezvala v Karlových Varech, Arnošt Kasal, předseda KPS pro divadlo, Věra Šmakalová, vedoucí KP LUT, Soňa Pejscarová a Vladimír Pavelka, herci divadla V. Nezvala, a Karel Mašek, vedoucí okresní poradny LUT Mariánské Lázně. Hlavním znakem přehlídky byla aktuálnost jejího repertoáru, povětř režie všech představení, řada pěkných hereckých výkonů a zájem obecnosti, které nešetřilo projevů uznání. Přehlídka přinesla řadu cenných poznatků a jistě se stane tradiční slavností vesnických ochotníků Mariánsko-lázeňská.

K. Mašek

★

OSTRAVA. Místní lidová knihovna v Ostravě-Mariánských Horách a Svaz českoslov.-sovětského přátelství uspořádaly v březnu ke 160. výročí narození A. S. Puškina literárně hudební večer. V jeho počtu předvedli mariánskohorští ochotníci v režii Miloše Zapletala scénu z Fausta a Puškinovu povídku Metelice v dramatině E. Buchtové. Mladý soubor osvětové besedy vystoupil opět s dobrou ukázkou své práce.

★

LOMNICE NAD LUŽNICÍ. Místní svazáci se přičinili o další důkaz velkého zájmu mladých lidí o ochotnickou práci. Na prknech z nich dosud — snad s výjimkou dětských představení — nikdo nebyl, přesto ustavili divadelní kroužek a s chutí se pustili do nácviku Klicerova Hadriána. Jejich představení, přihlášené do STM, dosáhlo úspěchu u dětských i dospělých diváků. To je povzbudilo k zájezdům do okolních vesnic.

M. B.

★

BYSTRÉ U POLÍČKY. Inscenovat hru M. Kubátové Jak přišla basa do nebe na menší scéně je vždycky velký problém. Že není neřešitelný, dokázali nám ochotníci z Bystré, jimž se velmi dobře podařilo přiblížit se rázovitým postavám podkrkonošského lidu. Znovu se ukázalo, že veselohra Kubátové právem patří do kmenového ochotnického repertoáru.

O. A. Kukla

Voláme po nových hrách, spjatých se současností, po hrách, které by mluvily dnešní řečí o dnešních problémech. Vytykáme většině souborů, a to i těch vyspělých, tápavou a neobjevnou dramaturgii. Dosud málo souborů se odvažuje na nové cesty; je obava z experimentů, ať už obsahových nebo formálních. Soubory většinou sáhnou spíše po novince, která již byla prozkoušena na profesionální scéně, a mnohdy si houževnatě prosazují zahraniční novinky, třeba valutově vázané a nezřídka i ideově bez přínosu. Očekávají se hlavně novinky od osvědčených autorů; neznámé jméno je přijímáno s nedůvěrou, i když třeba sama hra je pro nás důležitější a zajímavější než nějaký italský nebo jiný import. Musíme si však být vědomi toho, že kvalita nám poroste jedině z kvantit. Že musíme dávat autorům příležitost konfrontace jejich práce s publikem, že především praktická realizace ukáže klady a zápory i cestu k zlepšení.

Proto musíme uvítat snahu oněch souborů, které mají tolik odvahy, aby daly své síly k dispozici novým dílům a novým autorům, především pak takovým, kteří se pokoušejí hledat odpověď na otázky dneška. Mezi takové soubory patří i divadelní soubor „J. V. Sládek“ ZK ROH Zbirovia ze Zbiroha na rokycanském okrese, jenž má ve svém středu nadaného autora Františka Frýdu; inscenoval již s úspěchem několik jeho her a nesporně tak přispěl k jeho růstu — a k obohacení repertoáru i ostatních souborů a divadel. Hry, které tu vznikají, mají celou řadu předností, jež je doporučují ochotnickým souborům, a proto na ně chceme upozornit.

František Frýda je montérem protipožárních zařízení. S montérskou brašnou prochází průmyslovými závody, dílnami, státními statky, zemědělskými družstvy atd. Pozoruje, mluví s pracujícími, poznává jejich problémy, radosti i starosti. A o nich pak píše své hry. Jejich obsah je vyňat ze středu života, mluví k nám živě a bezprostředně, tím spíše, že Frýda má smysl pro jevištní působivost, rytmus a stupňování děje a jeho pointu.

Viděli jsme jeho komorní drama Sylva, které hrál soubor Zbirovia na zájezdu v Rokycanech; byla to asi sedmá repríza. V této hře se autor pokusil odhalit podhoubí měšťácké morálky, dosud mezi námi zakořeněné, a neblahé následky jejího působení. Vysoký ministerský úředník Horský je pro devizové machinece uvězněn a jeho manželka, navyklá pohodlnému životu, se v něm snaží pokračovat. Falešnou opičí láskou rozmazluje mladší dceru Janu a syna Pavla, upevňuje v nich odpor k dnešnímu zřízení a získává pro tento život prostředky rozprodáváním sbírky obrazů svého muže. Starší dcera Sylva, inženýrka chemie, je těžce nemocná, ale přerušuje své léčení, aby mohla být doma a snaží se zachránit jakousi pomyslnou hodnotu „rodinného jména“. Tato dívka má celkem zdravé a dobré názory, ale právě pozůstatek měšťáckých předsudků jí zabraňuje se zcela osvobodit a jít vlastní, správnou cestou, kterou jí naznačuje její snoubenec, astronom Jánský, a jeho matka. Mladý Pavel propadá chuligánství, Janu se snaží Horský provdat za cizince Morella, zastupce vídeňské obchodní společnosti, ve kterém vidí východisko. Jana otehotní, Morell se jí však dozná, že je ženat, a oba chladně likvidují celou „záležitost“ finančním odstupným. Jana se nutí do cynismu a propadá bezvýchodnosti svého života bez smyslu a cíle. Sylva marně bojuje proti matce a konečně se přece odhodlá opustit nezdravé prostředí. Mezitím je však Pavel zatčen pro účast na přepadení taxikáře; při převozu k výslechu uprčne a ozbrojen přepadne Sylvu. Žádá od ní peníze a při rvačce jí postřelí. Na útěku je sám při přestřelce s bezpečnostními orgány zastřelen. Matka je obviňuje: „Vy jste mi ho zabili!“ Ale klesající Sylva jí vrhá v tvář velkou žalobu: „Ne, tys ho zabila!“ — V napínavém a rušném ději ukazuje autor odporný svět, který kolem sebe násilně udržují pozůstatky měšťácké vrstvy, a jeho nebezpečné důsledky pro náš život. Dává nám hodně látky k přemýšlení.

Hra je dobře dramaticky postavena, má promyšlené závěry a bystrý tok dialogu. Jen na několika málo místech trochu šustí papír, ale to je právě věcí jevištní zkušenosti, aby i tyto menší závady byly odstraněny. Ve hře vystupuje pět postav mužských a čtyři ženské v jedné dekoraci. Soubor ZK Zbirovia hraje hru s chutí a zejména pěkné výkony jsme viděli u představitelky titulní role Jany Divišové a u představitelky Jany Evy Frýdové. Přítomné občanstvo bylo hrou plně zaujato.

Autor František Frýda napsal několik dalších her. Z historie římských otrockých vzpour vytěžil široké plátno svého Spartaka (Věčný plamen, hrál rovněž ZK Zbirovia). Nás však především zajímají jeho hry ze současnosti. Ze života osídlenců v pohraničí je hra Liší hora (Jarní vítr), kde je osm postav a jedna dekorace. Tato působivá hra našla zatím velmi málo odezvy, a to neprávem. Autor v ní líčí několik působivých záběrů ze syrového prostředí; známe historiku, kdy se do zkoušení této hry pustil jeden pohraniční soubor a pak inscenace zanechal, protože hra obsahuje přísnou kritiku některých zjevů ve vedení státních statků. A několik hereč bylo zaměstnáno na ČsSS... František Frýda ve svých dramatických námětech zasahuje širokou oblast našeho současného života a řadu zajímavých lidských typů. Sylva byla velmi pěkně oceněna v soutěži MDP. Pro mládež napsal Frýda hru Chlapci z Malého ostrova.

Pokládali jsme za vhodné znovu upozornit na práce nadaného autora, který si předsevzal psát divadlo ze současného života. Zaslouhuje si proto naší pozornosti a zejména pozornosti našich dramaturgů. Vzal na sebe těžký úkol a snaží se jej plnit přes všechny překážky, které se mu stavějí do cesty. Jeho pozice je značně těžší než pozice těch, kdo volí cestu menšího odporu a věnují se historickým látkám nebo nic neříkajícím historkám o babičkách apod. O to víc bychom si měli vážit práce takových autorů, jako je František Frýda, a věnovat jim plnou podporu. Snad tento článek je jednou splátkou na tento dluh.

JOSEF KOENIGSMARK

CHVILKA S JINDROU KRAUSEM

Jeho adresu jsem našel v sekretariátu ČSM, když jsem se probíral přihláškami do letošní STM. A teď sedím proti němu v pohodlné lenošce a pozoruji jeho tvář. Pochyboval jsem, v níž rozzářené oči potvrzují lásku k ochotnickému divadlu, o němž vyprávějí ústa.

Jindřich Kraus. Ochotník. Kdysi herec, režisér, maskér — všechno, co ochotnická scéna v Rozdělově potřebovala.

„Bývaly doby, kdy ze širokého okolí se sjížděli lidé na naše představení, zvláště v létě do našeho přírodního divadla na Bílých vrškách...“

Léta přibývají, ale láska k ochotnickému divadlu neuhasíná. Dnes je vedoucím dětského divadelního souboru ZK dolu Gottwald 1.

„Je tomu hodně přes rok“, vzpomíná, „když jsme náš dětský soubor zakládali. Měli jsme potíže s obsazováním některých máročnějších her a tak nás k založení dětského souboru vedla především starost o budoucnost souboru dospělých. Rozhodli jsme se vychovat si sami novou ochotnickou krev. Nebyla to malá práce. Copak děti, které by chtěly hrát divadlo, těch by bylo! Ale přihlíželi jsme při výběru ke školnímu prospěchu, k názorům rodičů i školy a také k talentu mladých adeptů hereckého umění. A pak jsme teprve začínali s těmi, které všechny předpoklady splňovaly. Od prvních nesmělých krůčků na jevišti a správné výslovnosti, až k výchově, jak pečovat o scénu a svůj kostým. A teprve později k nastudování pohádkových hry...“

Usměje se a bere ze stolu do rukou jakýsi sešit. Pomalu ho rozevřít, obrátí jeho listy a podává mi ho: „Podívej se

sám, co o tom říkali diváci. To je náš pracovní deník, o každém vystoupení je tam hodnocení diváků. Kus dobré práce v souboru, na okrese i za ním jsme udělali s hrou K. Drimla Šuki-Muki.“

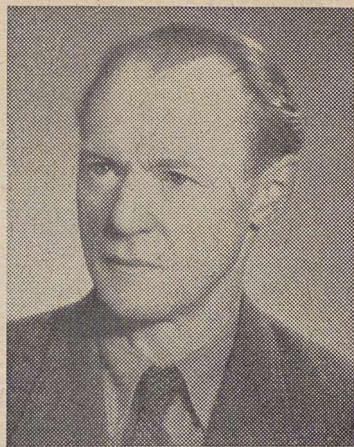
Listuješ při těchto slovech v deníku a pozorně pročítáš jeho zápisy. „Sláva chodí k lidem při práci, jestliže je práce hodna té slávy. Čest vašemu dětskému souboru a těm, kteří jej vedou. Nenechte uhasnout jiskru, která může zapálit,“ říká zápis hodnocení vystoupení v Souši u Mostu.

„Pochopitelně, že jsme vedli — a budeme tak i nadále pokračovat — děti, aby ovládly svou roli bez napovědy, aby se spoléhaly jen samy na sebe. Později jsme přikročili, a to v rámci učení jevištního pohybu, také k nácviku malých jevištních forem — takové malé dětské estrády. Do letošní STM jsme začali studovat hru M. Markové Pohádka o zlaté nitě. Dnes máme za sebou několik vystoupení, hru stále pilujeme a před námi je — okresní kolo STM.“

„A co závodní klub? Jak ten vám pomáhá?“ ptám se.

„Musím přiznat, že ty možnosti, které mají soubory dnes, zejména v závodních klubech a tedy i v našem, jsou veliké. Děti například dostaly v upomínku na jubilejní vystoupení knihu s věnováním a výbor klubu věnuje našim potřebám všechnu pozornost a péči.“

Radost, nadšení, chuť do této práce s mladičkou ochotnickou generací je cítit z každého pohybu, z každého jeho slova. Jistě by Jindra Kraus vyprávěl ještě dlouho. Prohlížíš album z vystoupení



souboru, nasloucháš vysvětlivkám ke každé fotografii. Konečně vstáváš a loučíš se stiskem ruky.

Ještě ve dveřích tě zastaví: „Věř, že nejlepší by bylo, kdyby v každém ochotnickém souboru věnovali pozornost výchově nových ochotníků. Vyrostla by nám tak početná nová mladá generace, která, i když třeba sama nebude stát na divadelních prknech, bude v sobě mít lásku k divadlu, bude je pravidelně navštěvovat, bude hereckému projevu rozumět, bude se z každé hry učit pro svůj denní život. A to je také posláním naší výchovy v ochotnických souborech...“

Odcházíš a dáváš Jindrovi Krausovi za pravdu. A přeješ mu, aby takové mládeže vychoval co nejvíce. A přeješ si, aby takovou mládež pomáhaly vychovávat všechny naše ochotnické soubory.

Jiří Bejček

PŘIPOMENEME SI V KVĚTNU

1. V. 1904 zemřel Antonín Dvořák, hudební skladatel. Narodil se 8. 9. 1841. (55. výročí smrti)
16. V. 1909 se narodil František Kožík, spisovatel a dramatik. (50. výročí)
18. V. 1799 zemřel Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais, francouzský dramatik, autor Figarovy svatby. Narodil se 24. I. 1732. (160. výročí smrti)
19. V. 1929 se konal sjezd Dělnických divadelních ochotníků československých, který sjednotil dělnická ochotnická divadla všech národností na území ČSR. (30. výročí)
19. V. 1899 se narodil sovětský spisovatel a dramatik Leonid Leonov. (60. výročí)
20. V. 1799 se narodil Honoré de Balzac, francouzský spisovatel, tvůrce Lidské komedie. Zemřel 18. VIII. 1850. (160. výročí narození)
21. V. 1939 zemřel český dramatik Jiří Mahen. Narodil se 12. XII. 1882. (20. výročí smrti)
23. V. 1889 se narodil inž. Ferdinand Pujman, nositel Řádu práce, dramaturg opery Národního divadla v Praze. (70. výročí) HI

LIBOCHOVICKÉ DIVADELNÍ LÉTO

Libochovické divadelní léto, jehož druhý ročník připravujeme, je ochotnická festivalová soutěž. Zúčastněné soubory v ní soutěží před profesionální porotou o tři poháry z broušeného olovnatého křišťálu. Pro letošní rok hledá výbor nové formy hodnocení. Akce bude zahájena 6. června na terase zámeckého parku a potrvá do 4. července 1959, kdy bude zakončena vyhodnocením, odevzdáním cen a večírkem na rozloučenou. Hraje se vždy ve čtvrtek, v sobotu a neděli. Loňských 12 představení bylo vyprodáno do posledního místa.

Letošního festivalu se zúčastní (nábor byl uzavřen koncem roku) tyto soubory: ZK Psych. léčebny Horní Beřkovice (loňský vítěz), ZK Papírny Štětí n. L., ZK Elektroporcelán Bohosudov, ZK dolu Vrbenský v Souši, DO kpt. Jaroše Mělník, Sokol Černčice, Uzlavý klub Železničářů Louny, ZK Meva Roudnice n. L. a ZK Skláren Libochovice. Provedeny budou převážně hry současných autorů, takže ideově západní festival do rámce soutěže Ústeckého kraje o nejlepší představení současné hry.

Domácí soubor má letos bohatý program. Zúčastní se celkem čtyř festivalů: v Bohosudově (květen), Libochovicích (červen), Černčicích (červenec) a v Souši (září).

Pro soubory, které chtějí organizovat podobné festivaly, uvedu zde některé naše organizační zkušenosti z loňska. Především, jak jsme se starali o soubory. Po svém příjezdu odpoledne byl soubor uvítán určenými ochotníky, kteří spolu s patronem setrvali se souborem až do jeho odjezdu. Postarali se o rychlé občerstvení a umožnili souboru prohlídku libochovického barokního zámku a Purkyňovy výstavy. (Po tomto slavném libochovickém rodáku jsou pojmenovány i zdejší školy.) Pak se souborem navštívili výstavu ak. malíře Zázvorky a ak. sochaře Zentnera. V 18 hodin byl soubor odveden k večeři. Před zahájením představení byl slavnostně představen veřejnosti a předána mu upomínková cena. Po každém představení měla se souborem pohovor porota. Potom mu organizátoři připravili v restauraci malou estrádu. Na společenském večeru při závěrečném hodnocení dostal každý soubor ještě Čestné uznání za účast na LDL a album se záběry všech divadelních představení.

Ze prostředí bylo vskutku srdečné, dosvědčí například výňatek z dopisu souboru ZK Psychiatrické léčebny Horní Beřkovice: „Podařilo se vám něco, o čem se snaží kulturní organizace vybavené dokonalejšími prostředky, tj. vyvolat skutečné kulturní vření jak mezi divadelníky, tak mezi občany vašeho města. Dokázali jste, že ochotnické hnutí neumírá, že se rozvíjí, a to právě tam, kde se najdou lidé schopní zorganizovat akci takového druhu, jako se povedla vám.“

Lotar Sedláček

Chcete číst o Hronovu?

Letošního roku již po dvacáté deváté bude uspořádán Jiráskův Hronov. Přestože jeho datum je stanoveno na dny 12.—23. srpna 1959, jsou přípravy na něj v plném proudu. Připravuje se vydávání festivalového časopisu U nás. Jeho první číslo vyjde v měsíci květnu t. r. Pálí bychom si, aby všechny divadelní soubory i pravidelní návštěvníci Jiráskových Hronův byli včas informováni o přípravách na Jiráskův Hronov i o jeho průběhu. Chceme proto časopis vydávat ve větším nákladu a zachycovat v něm ve větším rozsahu všechno, co s přípravami ma Jiráskův Hronov souvisí. Vypisujeme proto předplatné na časopis U nás, které nám umožní vydávat ho častěji a ve větším nákladu. **Za Kčs 10,—, které poukážete Státní spořitelně v Náchodě**

pro účet Přípravného výboru XXIX. Jiráskova Hronova, vám bude časopis pravidelně a včas zasílán. Na platebním lístku uveďte přesnou adresu!

Vypisujeme toto předplatné na žádost některých krajských poradních sborů, které nám tento způsob doporučily. Například krajský poradní sbor pro divadlo v Pardubicích získal ještě před naší výzvou 100 předplatitelů časopisu U nás.

Budeme vám vděční, když vedle předplatného nám pošlete také připomínky a náměty k vydávání a obsahu časopisu U nás, po případě i příspěvek do časopisu, který rádi uveřejníme. Příspěvky do časopisu adresujte na Krajský dům osvěty, poradnu LUT, Hradec Králové.

**Přípravný výbor
XXIX. Jiráskova Hronova**

POŘEŠICE. Vesnička Pořešice na sedlánském okrese je sice vklíněna do malebného údolí, ale odtržena od veřejné dopravy a tím i od kulturního života větších společenských středisek. Takové obce bývají vykičňákem za heslem XI. sjezdu Komunistické strany Československa „Vyrovnat rozdíl mezi městem a vesnicí“. Kulturní a společenský život zde buďto vůbec není, nebo je organizován jen minimálně. Zatím jen ve výjimečných případech se dovedou sami občané takových míst postarat o dobrou společenskou zábavu. A právě Pořešice patří k takovým radostným výjimkám. Pracuje zde divadelní soubor, který se hraje průměrně tři hry do roka. Ve skromných podmínkách, na rozkládacím jevištiátku dokázali pořešičtí ochotníci inscenovat i tak náročné hry, jako je Lucerna, Maryša nebo Hrubínova Šípková Růženka, jejíž představení jsem nedávno viděl. Vtipně, někdy s velmi odvážným

použitím názna, s účelným využitím skromných osvětlovacích možností dokázali všechny technické potíže vyřešit. Potíže obsazení rolí, které jsou v tak malém místě samozřejmě, byly překonány velkým nadšením, které pořešickým občanům i přílehlým osadám připravuje několikrát do roka dobrou a hodnotnou zábavu.

Zd. Vlček

BRANDÝS NAD LABEM. Místní soubor uvedl v březnu do soutěže Drdovy Hrátky s čertem. V režii V. Vošahlíka vytvořili ochotníci představení dobré průměrné úrovně. Velkým přínosem byla výprava B. Štelgra, která pomocí jedné točny vyřešila vtipně všechny proměny a odstranila obvyklé dlouhé přestávky. Z herců vynikli zvláště J. Kratochvíl jako pekelný rádc Solfernus (nebyla to jen pohádková postava, ale ztělesnění mnoha lidských záporných vlastností) a L. Cihelníková jako přirozená a temperamentní Káča. Celému představení by prospělo, kdyby se jeho tvůrci zamysleli ještě více nad tím, že Hrátky s čertem nejsou jen pohádkovou komedií pro zasmání, ale také satirou na četné lidské chyby a nešvary.

hč

KAMENICKÝ ŠENOV. Znamý divadelní soubor ZK Lustry uvedl v této sezóně v rámci únorových oslav Pfeiffrovu hru Slavnest lampionů a jako dárek ženám k Mezinárodnímu dni Čapkovu Matku. Obě úspěšná představení, dobrý dramaturgický plán, kontakt s veřejností a práce s mládeží — to vše jsou doklady růstu souboru i dokumenty, jak může ochotnický soubor bohatě ovlivňovat kulturní život svého působistě.

-jba-

JIHLAVSKO. Soubor v Lukách n. J., jehož věkový průměr je 17 let, přihlásil se jako jediný mládežnický kolektiv na okresní divadelní festival v Dolní Cerekvi s pohádkou Saši Lichého Aladinova lampy. Pozornosti si zaslouží také nový sou-

bor vyšší zdravotnické školy v Humpolci. V březnu se představil veřejnosti Janou od Emy Rezáčové — v posledních letech prvním ochotnickým představením současné hry v Humpolci. Mladí ochotníci jedenáctiletky v Havlíčkově Brodě sehráli pro žactvo ostatních brodských škol Jiráskovu Kolébku. S představením zajeli ke kamarádům, žákům jedenáctiletky v Bratislavě-Trnávce, s nimiž pěstují přátelskou družbu. Díky nastupující mladé ochotnické generaci začali po několikaletém odmlčení hrát divadlo v Kališti a ve Skuhrově. Pionýři oddílu třídy VII/A osmileté střední školy v Bedřichově nacvičili pro své mladší spolužáky několik loutkových her. Dobrymi rádci jsou jim zaměstnanci lokomotivního depa ČSD. A protože bývá od loutkového divadla k ochotnickému někdy jen krůček, lze předpokládat, že ani bedřichovické pionýry láska k divadlu v životě již neopustí. Zvláště výrazným přílivem mladí do ochotnické práce se může pochlubit dramatický kroužek Tyl ZK Kovo-Finiš v Ledči n. S. — Snad i z těchto mesystematických poznámek je zřejmo, že také na Jihlavsku je budoucnost ochotnického divadelnictví zaručena.

J. Černý

★

HUSTOPEČE n. BEČVOU. Ve 4. čísle jsme v našem časopisu otiskli článek C. Bláhy, v němž kritizuje dramaturgii a způsob práce místního souboru. Postižený se ozval a požádal nás o otištění této odpovědi: „Aby bylo jasno — našemu souboru se dostalo nejednou veřejného uznání od představitelů MNV. V případě Modré růže děkoval sice jeden z herců, ale ne za sebe, nýbrž jako vedoucí OB; a děkoval režisérovi a dirigentovi, kteří pracovali v souboru jako hosté, dále hustopečským ženám, jež ušily obětavě a nezištně kostýmy. A těm poděkovat jsme pokládali za svou povinnost.“



Z pořešické inscenace Hrubínovy Šípkové Růženky

ZAŘÍZENÍ DIVADEL

DODÁVÁME

stojkové dekorace
plastické kaširované dekorace
horizonty
opony
závěsové dekorace
sítě
trávnové koberce
reflektory
stavědla
speciální divadelní kování

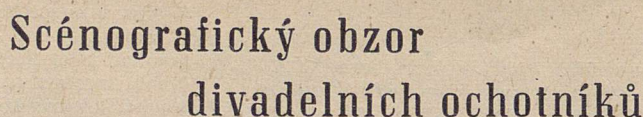
PROJEKTY A ROZPOČTY

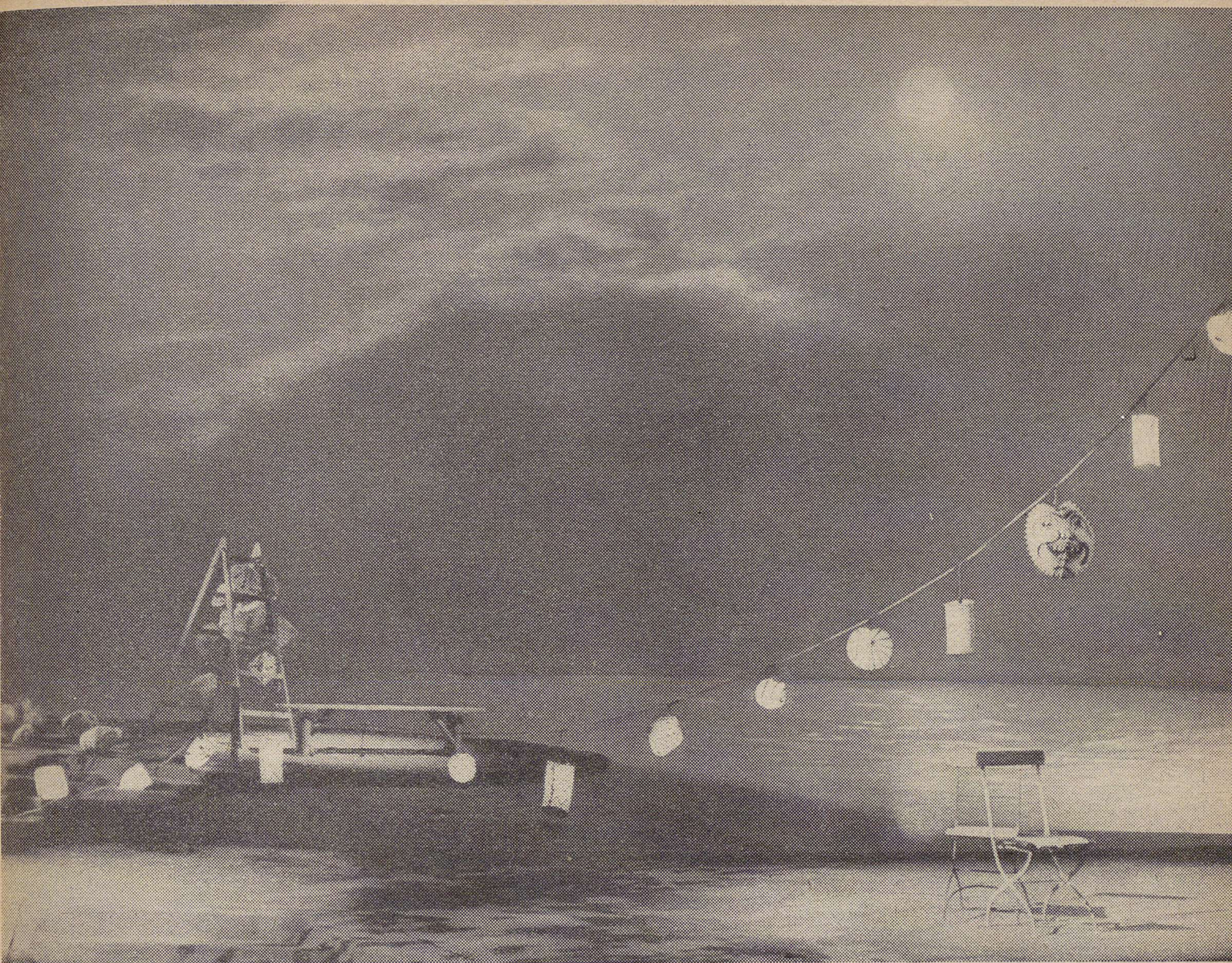
na technické vybavení a rekonstrukce jevišť

NÁVRHY SCÉN

MORAVSKÁ ÚSTŘEDNA
PRO LIDOVOU
A UMĚLECKOU VÝROBU,

Brno, Orlí 18, tel. 36457, 31669
závod 53 Brno — Husovice, So-
běšická 66
tel. 70073 (dříve F. Fert)





Scény arch. J. Svobody

*Fr. Hrubín: Srpnová neděle. Národní divadlo, roku 1958
(nahore)*

*Višněvskij, Optimistická tragédie. Národní divadlo, roku
1958 (vlevo dole)*

*W. A. Mozart: Così fan tutte. Národní divadlo, roku 1958
(vpravo dole)*

